

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**2005–2006 ÖĞRETİM YILI 4. VE 5. SINIF SOSYAL
BİLGİLER PROGRAMININ UYGULANMASINDA
KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ (KARS İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayfer KIRTAY

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. Kemalettin KUZUCU

KARS -2007

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ayfer KIRTAY' a ait "2005-2006 Öğretim Yılı (4. ve 5.Sınıf) Sosyal Bilgiler Programının Uygulamasında Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri (Kars İli Örneği)" konulu çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak oy..... ile kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesinin Ünvanı, Adı ve Soyadı

İmza

Yrd. Doç. Dr. Kemalettin KUZUCU

Yrd. Doç. Dr. Cengiz YANIKLAR

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../2007 tarih ve/...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

...../...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLO LİSTESİ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VIII
ÖN SÖZ.....	X
GİRİŞ	
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ.....	2
1.1. SOSYAL BİLGİLER VE SOSYAL BİLGİLER	
KAVRAMLARI.....	2
1.2. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI' NIN GELİŞİMİ.....	3
1.3. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNDE SOSYAL BİLGİLER	
PROGRAMI'NIN YERİ VE ÖNEMİ.....	5
1.4. YAPILANDIRILMIŞ SOSYAL BİLGİLER DERSİ	
ÖĞRETİM PROGRAMI.....	7
1.4.1. Sosyal Bilgiler ve Yapılandırıcı Yaklaşım (4. ve 5. Sınıflar).....	7
1.4.1.1. Programın Vizyonu.....	8
1.4.1.2. Programın Temel Yaklaşımı	8
1.4.1.3. Programın Yapısı.....	11
1.4.1.4. Beceri Nedir?	11
1.4.1.5. Kavramlar.....	11
1.4.1.6. Değerler.....	15
1.4.1.7. Öğrenme Alanı.....	15
1.4.2. Yeni Sosyal Bilgiler Programında Öğrenme – Öğretme	
Süreçleri ve Öğretmenin Rolü.....	16
1.4.2.1. Yapılandırılmış Programda Öğrenci ve Öğretmen Rolündeki Değişim.....	19
1.4.3. Yapılandırılmış Programda Eleştirel Düşünmenin Geliştirilmesi.....	19
1.4.4. Programın Değişim Yeteneği ve Geleceğe Dönük Problem Çözme Özelliği..	20
1.4.5. Programın Örtük Özellikleri.....	21
1.4.6. Programın Alt Yapı Gereksinimi ve Yürütülme Koşulları.....	22
1.4.7. Sosyal Bilgiler programının Uygulama Sürecinde	
Gerçekleştirilebilecek Uygulamalar.....	23
1.4.8. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değerlendirme	26
1.4.8.1. Değerlendirme Araç ve Yöntemleri.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

1. MATERYAL VE YÖNTEM.....	34
1.1. Problem Cümlesi.....	34
1.1.1. Alt Problemler.....	34
1.2. Araştırmanın Amacı.....	34
1.3. Araştırmanın Önemi.....	34
1.4. Evren ve Örneklem.....	35
1.5. Sınırlılıklar.....	36
1.6. Sayıtlılar.....	36
1.7. Araştırmanın Önemi.....	36
1.7.1. Araştırmanın Modeli.....	36
1.7.2. Verilerin Toplanması.....	36
1.7.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	39
1.1. Örneklem İlişkin Sayısal Veriler.....	39
1.1.1. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları.....	40
1.1.2. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul türüne Göre Dağılımları.....	40
1.1.3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Branşa Göre Dağılımları.....	41
1.2. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Basılı Haline Ait Bulgular.....	42
1.2.1. Sosyal Bilgiler Programında Hedeflere Ait Bulgular.....	42
1.2.2. Sosyal Bilgiler Programında İçeriğe Ait Bulgular.....	44
1.2.3. Sosyal Bilgiler Programındaki Eğitim Durumlarına Ait Bulgular.....	47
1.2.4. Sosyal Bilgiler Programında Değerlendirmeye Ait Bulgular.....	49
1.3. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular.....	50
1.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Hedeflerin Ulaşılabilirliğine Ait Bulgular.....	50
1.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İçeriğin Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular.....	51
1.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Eğitim Durumlarının Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular.....	53
1.4. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Uygulama Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Düzeltme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular... ..	56
1.4.1. Sosyal Bilgiler Programında Hedeflere Yönelik Düzeltme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular.....	56
1.4.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında İçeriğe Yönelik Düzeltme ve Çözüm	

Önerilerine Ait Bulgular.....	58
1.4.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Eğitim Durumlarına Yönelik Düzeltilme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular.....	59
1.4.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Değerlendirmeye Yönelik Düzeltilme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular.....	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKÇA	
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları.....	40
Tablo 2. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları.....	40
Tablo 3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Branşa Göre Dağılımları.....	41
Tablo 4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Hedeflerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	42
Tablo 5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	44
Tablo 6: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Durumlarına (içerik, yöntem- teknik ve diğer şartlar) İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	47
Tablo 7. Öğretmenlerin Programın Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	49
Tablo 8. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programında Hedeflerin Ulaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	50
Tablo 9. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının İçeriğinin Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	51
Tablo 10. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitim Durumlarının Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	53
Tablo 11. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Hedeflerine Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	56
Tablo 12. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine Yönelik	

	Düzeltilme ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	58
Tablo 13.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Durumlarına Yönelik Düzeltilme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	59
Tablo 14.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirme Durumlarına Yönelik Düzeltilme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	60

ÖZET

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programının araştırma ve geliştirme çalışmalarına katkıda bulunması amacıyla hazırlanmış olan “Yapılandırılmış Sosyal Bilgiler Programı’nın Uygulamasında Karşılaşılan Problemler ve Bu problemlere Yönelik Çözüm Önerileri” isimli bu araştırma ile ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında okutulmakta olan yapılandırılmış Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulama sürecinde karşılaşılan problemler ve bu problemlere yönelik çözüm önerileri ele alınmıştır.

Tarama modeline göre gerçekleştirilen bu araştırmaya 2006–2007 öğretim yılında Kars il merkezinde yer alan 17 ilköğretim okulunda 4. ve 5. sınıflarda görev yapan toplam 72 sınıf öğretmeni katılmıştır.

Betimsel nitelikte olan bu araştırmada veriler anket yoluyla toplanmış olup, elde edilen bulgular yüzde ve frekanslar kullanılarak tablolar ve grafikler şeklinde gösterilmiş ve yorumları yapılmıştır. Toplam 55 sorudan ibaret olan anket verilerinin yüzde ve frekans hesaplamaları ile SPSS paket programına göre yapılan istatistiksel çözümlenmeleri sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yapılandırılmış Sosyal Bilgiler öğretim programının hedefleri öğrencilerin seviyelerine uygun olup, hedefler birbirini destekleyecek şekilde tasarlanmıştır. Programın genel hedeflerine ulaşılabilir. Bununla birlikte; hedefler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmayıp, öğrenci ihtiyacına göre tasarlanmamıştır. Hedeflerin, ülkemiz şartları göz önünde bulundurularak daha belirgin, anlaşılır, ulaşılabilir ve daha güncel olarak yeniden düzenlenmesi gerektiği önerilmektedir.

Programın tam olarak tanıtılmaması, sınıfların kalabalık olması, etkinlikler için verilen sürenin az olması, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin yetersiz olması uygulama sürecinde güçlüklerle yol açmakta olup; programın öğretmenin yükünü artırdığı ve bu programın önceki programa göre daha zor uygulamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Programa yönelik hedeflere ulaşabilmek için hizmet içi eğitim faaliyetlerinin ve ders saatlerinin artırılması önerilmektedir.

Programda bilimsel ve modern yöntemler esas alınmış olmasına rağmen programın içeriği günümüz koşulları için yetersizdir. Öğretmenler sosyal bilgiler

programının içeriğinde yer alan ünitelerin kapsamının genişletilmesini ve daha çok bilgiye yer verilmesini önermektedirler.

Araştırma bulguları sonucunda; programın öğrencileri ezberden uzaklaştıracak şekilde tasarlandığı, sosyal bilgiler dersinin öğrenciye kazanımlar sağladığı buna rağmen etkinliklerde kullanılan araç- gereç ve gerekli ortamın sağlanamaması programın hedeflerine ulaşılmasını engellediğı, sosyal bilgiler programının öğrenciyi hayata hazırlamakta yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Programın hedefine ulaşması için araç- gereç desteğinin sağlanması önerilmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, sosyal bilgiler programının ölçme -değerlendirme ve sınav sistemi açısından sorun oluşturduğu, buna rağmen programda ölçme –değerlendirme konusunda, öğretmenlere yardımcı olacak yeterli açıklamalara yer verildiğı söylenebilir. Bununla birlikte ölçme- değerlendirme kriterlerinin araç- gereç ve zaman bakımından daha ekonomik olacak şekilde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Program, Yapılandırmacılık

ABSTRACT

“Problems meet in state of being made Social Knowledge Program’s Practice and Solution Proposal to these problems” prepared aim of contribute to new social knowledge education program’s investigation and study of being develop, called, with this investigation was dealt with problems meet in state of being made Social Knowledge Program’s practice process and solution proposal to these problems which being studied at primary education’s 4.and 5.classes.

To this investigation realized according to scanning model, at 2006-2007 education term, total 72 class teachers working at 17 primary education school’s 4. and 5. classes which are at KARS province center, joined.

At this investigation being descriptive qualified, datums were being collected by questionnaire, investing obtained using percentage and frequency showed in pictures and graphics and was commened on them. With consisting of total 55 questions questionnaire datums’ percentage and frequency calculations being made up according to SPSS packet program at the end of statistics analysis were reached the results which are at below;

Targets of being made Social Knowledge Education Program being suitable to level of student, targets were devised form of support each other. To common targets of program can be reached. However, targets not being suitable attend level of students, weren’t devised according to need of student. It is being offered that targets must be reorganized taking into consideration of our country’s conditions being more clear, understandable, reachable and more actual.

It was determined, not being introduced completely of program, being crowd of classes, being short of time which is given for activity, being of student’s attend level’s insufficient causes troubles in application process; increasing the teacher’s responsibility of program and this program is having a more hard application than the former program. It is being offered to increase the service inside education activities and lesson time to reach the aims devoted to program.

Although at program scientific and modern methods were taken basically, the content of program is insufficient for conditions of our times. Teachers are offering to expand of unities’ extent which takes part in Social Knowledge Program and provoking more knowledge.

At result of investigation inventions; devising of program to take away from memorization the students, although supplying profit to student of social knowledge lesson, means and material which are used at activities and can't be supplied the necessary environment, being obstructed to reach the targets of program, being not adequate preparing the student to life of Social Knowledge program, occurred. It is being offered to reach aim of program, the assistance of the means and material must be provided.

According to datum's obtained from investigation, it can be said that program of social knowledge being cause problem for measuring evaluation of program being provoke to adequate information which help to the teachers. However, it is being offered to put in order again of measuring-evaluation criterions, point of wives means- materials and time being more economical.

Key Words: Social Studies, Curriculum, Constructivism

ÖNSÖZ

Küreselleşen dünyada bilgi ve teknolojik gelişmelerin etkileri eğitime yansımış olup, bu etkiler eğitimde değişip gelişmeye doğru bir sürece girmeyi kaçınılmaz kılmıştır. Ülkemizde de eğitim sisteminde yenileştirme çalışmaları yapılmış, bu paralelde öncelikle ilköğretimin birinci kademesinden başlayarak ihtiyaca yönelik yeni eğitim programları tasarlanmıştır.

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarından olan birinci maddenin gerçekleştirilmesi üzerine çalışmalar yapan Sosyal Bilgiler alanı da değişim sürecine tabi tutulup, yeniden yapılandırılmıştır. Programların yeni olup ve tam olarak tanınmaması nedeniyle problemlerin çıkması ve uygulama sürecinde güçlüklerin olması doğal bir durumdur. Bu bağlamda yapılmakta olan araştırmalar, incelemeler, denetimler ve bunların ışığında gerçekleştirilen düzeltme geliştirme çalışmaları programları daha işlevsel bir hale getirerek hedefleri ulaşılır kılacaktır.

Yeniden yapılandırılmış olan Sosyal Bilgiler programının uygulamasında karşılaşılan problemler ve bu problemlere yönelik çözüm önerilerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu çalışmamanda benden yardımını ve desteğini esirgemeyen değerli tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Kemalettin Kuzucu'ya, Sayın Yrd. Doç. Dr. Mustafa Calaboğlu'na, Sayın Arş. Gör. Gökçe Kılıçoğlu'na, Sayın Öğr. Gör. Ümit Yaşar Elyıldırım'a, müfettişlerimden Sayın Gürbüz Turan'a, sevgili eşim Sayın Ayhan Kırtay'a, çalışmalarım sırasında ilgi ve sevgimden mahrum kalan sevgili kızlarım Sayın Beyza ve Nagihan Kırtay'a, sevgili aileme ve ankete katılan değerli öğretmen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2007 - Ayfer KIRTAY

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji çağı olarak adlandırılan 21. yüzyıl düşünen, karar vermede deneyim ve sezgilerine güvenen, eleştirel bakış açısına sahip, şüpheci, sorumluluk duygusu gelişmiş, demokratik bireylerin oluşturduğu bir toplum yapısını gerekli kılmıştır.

Eğitimin en önemli görevlerinden biri; geçmişi iyi değerlendirip, geleceği anlayabilen; içinde yaşadığı zamana ve topluma uyum sağlayabilen bireyler yetiştirmektir. Toplumdaki değişimler özellikle ekonomik alanda kendini gösterirken; bu değişimin eğitim alanında çok bariz olmadığı gözlenmektedir.

Geleneksel eğitim yaklaşımları, hızla gelişen bilim ve teknoloji karşısında, toplumların hedeflerine cevap vermekte yetersiz kaldığından toplumdaki her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da gelişen bilgi ve teknolojiye cevap verir nitelikte reformlar yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Belli programlar dahilinde yapılan sistemli çalışmalar, toplumların ideal toplum hedeflerine ulaşmaları açısından önemli rol oynamaktadır.

Genel olarak bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de; son yıllarda eğitim alanında çeşitli yapılandırıcı eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Eğitimin kalitesinin, uygulanan eğitim programına bağlı olduğu bilinciyle çalışmalarını sürdüren eğitim kurumları, programlarda gelişen bilgi ve teknolojiye cevap verecek nitelikte olduğu savunulan, yapılandırıcı eğitim anlayışına önem vermişlerdir. Sosyal bilgiler programı da yapılandırıcı anlayışa göre tasarlanmış olup uygulamaya konulmakla birlikte; uzun dönemli ve geleceğe yönelik olduğundan son şeklini almış bir program değildir. Yeni sosyal bilgiler programı; gerek toplumsal gelişim sürecinde ve tamamlanmamış olmasından ortaya çıkacak olan eksik yönleri, gerekse tam olarak tanınmamış olmasından kaynaklanan uygulama sürecinde problemlerin oluşması kaçınılmazdır. Ülkenin eğitim hedeflerine ulaşması açısından yeni programın sürekli incelenip değerlendirilmesinin yapılması gereklidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde problem durumuna bağlı olarak; Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler kavramları, Sosyal Bilgiler öğretiminin gelişimi, Türk Milli Eğitimi'nin amaçları, Türk Milli Eğitimi'nde Sosyal Bilgilerin yeri ve önemi, yapılandırılmış Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, programın vizyonu, temel yaklaşımı, yapısı, değer öğretimi, öğrenme- öğretim süreçleri ve öğretmenin rolü, Sosyal Bilgiler öğretiminde değerlendirme, değerlendirme araç ve yöntemleri, 1998 ile yapılandırılmış Sosyal Bilgiler programı arasındaki farklılıklar, ilgili araştırmalar, araştırmanın amacı, problem cümlesi, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER KAVRAMLARI

Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal bilimler, insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan gerçek, toplumsal olgular, kişinin diğer kişi ve kurumlarla etkileşimi sonucu oluşanlar olarak ele alınabilir (Sönmez, 2005: 454).

Sosyal bilgiler yaşamın sosyal boyutuyla ilgili bilgileri disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirerek etkin, demokratik vatandaşlar yetiştirme amacıyla oluşturulmuş bir derstir. Sosyal bilgilerin temelini sosyal bilimler ve insanla ilgili diğer bilimler oluşturur. Sosyal bilimciler, bilimsel yöntemi kullanarak, yaşamın kendini ilgilendiren alanlarda bilgi üretmektedir. Üretilen bu bilgiler yaşamın insanla ilgili boyutunu olgular, kavramlar, genellemeler ve kuramlar olarak bize sunmaktadır. Ancak sosyal bilimlerde temel çalışma alanının insan olması, sosyal olayların karmaşıklığı ve bilimsel yöntemin sınırlılıkları, üretilen bu bilgilerin doğa bilimlerinde olduğu kadar kesin olarak algılanmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Aslında doğa bilimlerinde üretilen bilgilere de mutlak olarak bakmamak gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alır. Kendi kendimizi ve diğerlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Sosyal bilgileri tanımlamak, coğrafya ya da tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur, çünkü sosyal bilgiler disiplinle arası ve çok disiplinli bir alandır. Bununla birlikte sosyal bilgilerin iki temel ayırıcı özelliği, vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmak için oluşu ve bütüncül, disiplinler arası bir alan oluşudur (Öztürk-Dilek, 2003: 16–43).

Gerçekte Sosyal Bilgiler, eğitim alanının yarattığı kavramdır. Bu disiplinler arası alan, sosyal bilimler alanındaki kavramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini, yetiştirilmesini amaçlar (Paykoç,1991: 2).

Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, 2000: 8).

1.2. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ GELİŞİMİ

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmiyor. Yalnız, “İnsanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” denebilir; çünkü insan; doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. İnsan, yaşamak için hem doğanın, hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Durum böyle ele alınınca, “Fen ve sosyal bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir.” Savı ileri sürülebilir (Sönmez, 2005: 458).

Sosyal Bilgiler, 1916 sonrası Amerikan pragmatizmi ve toplumsal yapısından kaynaklanan ihtiyaçların sonucunda icat edilen bir derstir. Dersin iki temel gerekçeye dayandığı söylenebilir. Birincisi, 1890’lardan beri Amerika’ya dünyanın dört bir yanından göç eden milyonlarca göçmenin, Amerikan toplumsal hayatına bir vatandaş olarak entegrasyonunu hızlandırmaktır. İkincisi de John Dewey ve arkadaşlarının etkisiyle ders konularının çocuğun günlük hayatından ve ilgilerinden alınması gerektiği anlayışıdır (Safran-Ata, 2003: 361).

Sosyal bilgiler kavramı ilk kez Amerika Birleşik Devletlerinde, 1892 yılında toplanan Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey millî toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinin programı; tarih,

coğrafya, ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden yapılandırılmıştır.

A.B.D.'deki eğitim kurumlarına Sosyal Bilgiler bir konu alanı ya da ders olarak 20. yüzyılın başında girmiştir. Bu giriş ilerlemecilik akımının “demokratik toplum için vatandaş yetiştirme” görüşünün etkisiyle olmuştur.1930'lu ve 1940'lı yıllarda çocuk merkezli öğretim yaklaşımı Sosyal Bilgiler programında da gerçekleştirilmeye çalışılmışsa da 1940'lı ve 1950'li yıllarda Sosyal Bilgiler programları yine tarih ve coğrafya ağırlıklı olmuştur. 1960 ve 1970'li yılların ortalarında ağır eleştiriler nedeniyle reform hareketi başlatılarak, tarih ve coğrafya bilgileri azaltılırken sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikolojiye ağırlık verilmiştir. Böylece kavram ve yöntemlere ağırlık veren disiplinler arası bir yapı benimsenmiştir. Ulusal Bilim Vakfı'nın araştırmalarına göre bu uygulama başarısız bulunarak sosyal bilgiler öğretiminde 1980'li yıllarda geleneksel yaklaşıma geri dönmüştür (Erden, 2000: 6).

Bugün Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler olarak ifade edilen dersler, hayat bilgisi dersinin genişletilmiş ve geliştirilmiş şeklidir. 1953 yılındaki Beşinci Milli Eğitim Şurasında ilkokuldaki tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin bir ders halinde ve çocuk psikolojisine göre düzenlenmesi kabul edilmiştir. 1962 yılında ilkokul programı taslağı yayınlanmış, beş- altı yıllık bir deneme uygulamasında; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri Ülke İncelemeleri adını almıştır.1968 programında ise Sosyal Bilgiler ismiyle yer almıştır. Böylece ders sayıları azaltılırken çocuk psikolojisinin gereği olan toptan algılama ya da toplu öğretim uygulamasına gidilmiştir (Binbaşıoğlu,1999: 68- 69).

Orta okullarda ise (ilköğretim 6., 7., ve 8.sınıflar) 1924 yılından başlayarak 1967 yılına dek değişik tarihlerdeki program düzenlemelerinde tarih, ve coğrafya dersleri aynı adla fakat zaman zaman değişen haftalık sürelerle (ikişer, üçer ya da birer saat olarak) yer almıştır. Bu derslerin yanında, Malumat-ı Vataniye, Vatani Malumat, Yurt Bilgisi, Yurttaşlık Bilgisi ve Vatandaşlık Bilgileri adlarıyla aynı ders haftada ikişer ya da birer saat olarak uzun yıllar okutulmuştur (Sözer,1998:9).

Türkiye'de 1968 yılında ilkokul ders programına giren Sosyal Bilgilerin,1975- 76 yıllarında ortaokullarda okutulmaya başlandığı görülmektedir. 1985- 86 öğretim yılında ise ortaokullardan kaldırılan bu ders yerine Milli Coğrafya ve Milli Tarih dersleri uygulamaya geçirilmiştir. 1992'de Vatandaşlık Bilgileri programı getirilmiş, 1993'te Milli Tarih ve

Vatandaşlık Bilgileri programlarında değişiklikler yapılmıştır. 1997 yılında ilköğretim okullarında okutulan Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri uygulamadan kaldırılmış tekrar Sosyal Bilgiler dersleri konulması kararlaştırılmıştır.

1998’de yılında Sosyal bilgiler programı ilköğretim 4., 5., 6., ve 7. sınıflara yönelik olarak haftada üçer saat olmak üzere toplam 108 saatlik süre öngörülerek hazırlanmıştır. Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi adlı ders ise 7. ve 8. sınıflarda birer saattir. Ayrıca yalnızca 8. sınıflarda okutulan haftada iki saatlik T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük adıyla bir ders programı daha mevcuttur. Son olarak Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 14.7.2005 tarih ve 118 sayılı kararı ile 2005- 2006 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir (Vural, 2005: 456)

1.3. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNDE “SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI” NİN YERİ VE ÖNEMİ

Ergün (1996), eğitimin en önemli görevini; geçmişi, şimdiki, ve geleceği anlayabilen, yorumlayabilen, ve ilerde içinde yaşayacağı toplum tipine ve zaman kesimine uyum sağlayabilen insanlar yetiştirmek şeklinde ifade etmiştir. Erden’e (1998) göre, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını gerçekleştirmek üzere; eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğun toplumsallaşmasını sağlamak ve onu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanınmasını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevleri yerine getirerek hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar. İlköğretimde bu amaca hizmet eden en önemli dersler Hayat Bilgisi ve Sosyal bilgilerdir.

Sosyal bilgiler dersi 1968- 1969 öğretim yılında o zamanlar beş yıllık olan ilkokullarda, 1970- 1971 öğretim yılında ise deneme amacıyla tüm ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. Bu dersin ilk okutulduğu yıllarda, kimileri Sosyal Bilgileri sadece Yurttaşlık Bilgisi’nin birleştirilmesi olarak algılamış, kimileri de Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi’nin birleştirilmesi olarak düşünmüştür. Sonuncu görüş ne yazık ki günümüzde halen varlığını sürdüren ve genel olarak doğru sanılan düşüncedir. Oysa Sosyal Bilgiler bu üç temel konuları içermekle kalmaz, aynı zamanda “İnsan sosyal bir varlıktır” tezini doğrularcasına bilimin diğer alanlarından da yararlanır. Merkezinde insan olan bir bilgi üstelik bu Sosyal Bilgiler ise

mutlaka ve kesinlikle çok disiplinli olmak zorundadır. Başka bir ifadeyle, Sosyal Bilgiler; ekonomi, sosyoloji, hattâ bazı yer ve zamanlarda fen bilgisi, müzik gibi alanlardan da etkilenir ya da bu disiplinleri etkiler.

Gökkaya ise (2003) Sosyal Bilgileri, bireyin incelenmesi, onun sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşimi ve bu etkileşimin geçmiş, hal ve gelecek açısından gözden geçirilmesi şeklinde ifade eder. Böylece bu derste çocuk, normal gelişme sürecinde yaşama yollarını öğrenirken, insanların birbiriyle ilişkileri üzerinde de durur. İnsan- insan ve insan- toplum ilişkileri sosyal bilgilerin en çok önem verdiği konulardandır.

Yenilenen ilköğretim programlarının vizyonunda; Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, bireysel farklılıkları ne olursa olsun, araştırma- sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözüme ve karar verme becerileri gelişmiş; yaşam boyu öğrenen ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak açıklanmış, buna göre; bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözümesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşımı önemseyerek, bu yaklaşımla öğrenci merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir Sosyal Bilgiler anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır (www.meb.gov.tr).

1.4. YAPILANDIRILMIŞ SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI (4. ve 5. SINIFLAR)

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın kararı ile 2005- 2006 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir.

2005- 2006 öğretim yılında yürürlüğe giren Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler programları yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmıştır.

1.4.1. Sosyal Bilgiler ve Yapılandırmacı Yaklaşım

Sosyal bilgiler ilköğretim programı içinde önemli bir yere sahiptir. Zaman boyutu içinde önemli bir yere sahiptir. Zaman boyutu içinde insanların etkileşiminin ortaya çıkardığı bilgi, değer ve becerileri yeni yetişen kuşağın hizmetine sunar. Sosyal dünyadaki hızlı

değişimin sosyal bilgiler programına da yansması gerekir. Bugün dünyada değişimin hızı her zamankinden daha da artmıştır. Bu değişim genelde tüm eğitim sistemine, özelde ise sosyal bilgilere önemli yeni görevler yüklemektedir. Toplum ve dünyadaki hızlı değişimle birlikte değişen ve çoğalan diğer önemli boyut ise, sosyal bilgilerin bilgi temelini oluşturan bilimlerdeki bilgi birikiminin artmasıdır. Değişerek çoğalan bu bilgi birikimi, sosyal bilgiler programının sürekli geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Doğanay, 2004: 204). Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı 2004- 2005 eğitim- öğretim yılında yapılandırmacı yaklaşıma dayanan yeni öğretim programını uygulamaya koymuştur.

2005 Sosyal Bilgiler programının dayandığı yapılandırmacı anlayışta öğrenme, bir öğrenme konusuyla ilgili problem çözme, kritik düşünme ve öğrencilerin aktif katılımı üzerine temellendirilmiştir. Öğrenciler, önceki bilgi ve yaşantıları üzerine yeni bir durumu uygulayarak yeni bir anlama düzeyi oluşturmak için, yeni bilgi ile önceden varolan zihinsel oluşumları birleştirirler. Bu yaklaşımda bilginin öğretmen tarafından özümletilmesinden ziyade, öğrencinin yeni bilgi inşa etmesi ön plandadır. Bu yeni anlayışla öğrencilerin klasik ezbercilik anlayışından kurtarılması ve öğrenci pasifliğinin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır (Kılıçoğlu, 2007: 21).

1.4.1.1. Programın Vizyonu

21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.

1.4.1.2. Programın Temel Yaklaşımı

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemli olmakla beraber, iletişim olanaklarının küçülttüğü dünyamızda en önemli etken durumuna gelmiştir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük “bilgiyi üreten” ve “bilgiyi kullanan”larındır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde de en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir.

Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin varolan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Bu anlayış doğrultusunda Sosyal Bilgiler Programı;

Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.

Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.

Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.

Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.

Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.

Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.

Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.

Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.

Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.

Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.

Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.

Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

Bu çerçevede Sosyal Bilgiler dersi şu şekilde tanımlanabilir:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Sosyal Bilgiler Programı, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Bilindiği gibi bunlar:

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler: Sosyal Bilgiler öğretimi ile ilgili en eski geleneksel yaklaşım olup, Türk okullarındaki en yaygın uygulamadır. Bu yaklaşımda sosyal bilgilerin temel amacı öğrencilere kültürel mirası aktararak, iyi bir vatandaş olmalarını sağlamaktır. Kültürel miras aktarılırken, öğrencilere geçmişteki bilgiler ve olgular; temel toplumsal kurumlar, değerler, inançlar kazandırılmaya çalışılır.

Sosyal Bilimler olarak sosyal bilgiler; öğretmenlerin, vatandaşlık öğretimi amacıyla, araştırma, inceleme yöntemleri ve sosyal bilimcilerin dünya görüşlerinden yararlanarak, öğrencileri ayrı disiplin alanlarında bilgilendirmesidir. Bu yaklaşım genellikle konu alanı merkezli programlarda kullanılır.

Yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgilerdir: Bu yaklaşım, çağdaş dünyada, her gün karşı karşıya kaldıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla, mantıklı ve eleştirel bir düşünme sürecini uygulayabilen, demokrasiyi benimsemiş vatandaşların bulunması gereğinden hareketle, öğrencilerin bireysel ve toplumsal problemleri tanımlama, analiz etme ve karar

verme süreçlerini geliştirmektedir. Yansıtıcı inceleme, öğrencilerin bu becerileri geliştirmesine yardımcı olur. Bu yaklaşımda sosyal bilgilerin belli bir kapsamı yoktur. Çağdaş sorunlar çalışmanın temelini oluşturur.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

1.4.1.3. Programın Yapısı

Sosyal Bilgiler Programını oluşturan temel öğeler: beceriler, kavramlar, değerler ve genel amaçlardır.

1.4.1.4. Beceri Nedir?

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 - 8. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 5 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu beceriler aşamaları ile birlikte aşağıda gösterilmiştir. Bu becerilerin bazılarını ya da aşamalarına, üniteler göz önünde bulundurularak, doğrudan verilecek beceri olarak programda yer verilmektedir.

Bu becerileri şöyle sıralayabiliriz: Eleştirel Düşünme Becerisi, Yaratıcı Düşünme Becerisi, İletişim ve Empati Becerisi, Araştırma Becerisi, Problem Çözme Becerisi, Karar Verme Becerisi, Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Türkçe'yi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi, Gözlem Becerisi, Mekânı Algılama Becerisi, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi.

1.4.1.5. Kavramlar

Sosyal Bilgiler Programı, bireyin kendinden yola çıkarak yaşadığı topluma ve dünyaya kabul edilebilir bir anlam yükleyebilmesinin yollarını belirlemeye çalışmaktadır. İnsan ya da kendine, hayata ve dünyaya verdiği anlamı “dil” aracılığıyla yapılandırır, ifade eder ve başkalarıyla yine dil ile paylaşır. Bu anlamın yapılandırılması, dört ana evreyi içermektedir. Bu evreler “olgu-kavram-genelleme ya da ilke-kuram” olarak belirlenebilirler. Sosyal hayatı

oluşturan insan deneyimlerinin bütünlüğü, bu evrelerin tek başlarına ele alınmalarını engellemektedir. Sosyal Bilgiler Programında ne olgu, ne kavram, ne genelleme/ilke ve ne de kuram, tek başına ele alınmamaktadır. Denilebilir ki bu dört evre, dünyaya bakan insanın, ona bütüncül bir anlam verebilmesi yolunda sergilediği hiyerarşik zihinsel etkinliklerdir. Olgular, kavramlarla tanımlanmaya ihtiyaç duyarlar. Doğru belirlenen kavramlar genellemeler/ilkeler türetirler. İlkeler hayatın sürekliliği içinde anlamlı açıklayıcı yapılara dönüşerek kuramları oluştururlar.

Kavramların tanımlanabilmesi, bu hiyerarşik yapı içindeki yerlerinin belirlenebilmesiyle ilişkilidir. Yani, kavramın tanımlanabilmesi için, önce olgunun tanımının yapılması gereklidir. Olgu kısaca, “doğal çevremizdeki olaylar, objeler, insanlar ve kolayca kanıtlanabilir, anlaşılabilir hakkında ortak bir karara varılabilen şeyler hakkındaki veriler” olarak tanımlanabilir.

Sosyal Bilgiler Programı, tek başlarına bir anlam kurmaya yetmeyen olgular bilgisini son hedef olarak ele almak yerine onu, öğrencinin bizzat kendisinin yapılandıracağı zihinsel şemanın yapıtaşları olarak görmektedir. Olguların ayırt edici ortak özellikleri; yani bir olgular kümesini diğer bir olgular kümesinden ayıran adlandırma, “kavram” denilen bir üst sınıflamayı oluşturur.

Kavram, olgulardan yola çıkarak “geliştirilen” bir zihinsel yapıdır. Bu çerçevede kavram, “nesnelerin, insanların, duyguların ya da fikirlerin ortak özelliklerini tanımlayan ve dil ile ifade edilen bir yapı” olarak tanımlanabilir.

Kavramlar insan düşüncesinin temel taşlarıdır. Nesne ya da olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar. Zihinsel bir sınıflama oldukları için gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada, ancak kavramları örnekleyen olgular bulunabilir. Yeni deneyimlerle kavramların özellikleri nitelik ve nicelik açısından değişirler. Böylece kavramlar sürekli, yeniden tanımlanabilirler. Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın özelliği olabilir. Çok boyutlu olan kavramlar dille ilgilidir. Denilebilir ki, insanların zihinsel etkinlikleri geliştirdikleri kavramlarla sınırlıdır. Hangi yolla kazanılırsa kazanılsın, bunlara yalnız kişinin kendi yaşamı anlam kazandırır.

Kavramlar belli bir konuda birçok bilgiyi düzenleyen ve birleştiren unsurlardır. Eğitim, çoğu zaman, kavramların öğretilmesiyle ilgilidir. Coğrafya, sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi,

tarih, vs. disiplinlere ait temel kavramlar bilgisi olmadan, kim olduğumuzu ve yaşadığımız dünyanın ne olduğunu anlamamız büyük oranda sınırlandırılmış olacaktır.

Sosyal bilgiler öğretiminde, kavramların öğrenilmesini, öğretimin odak noktası olarak belirlemenin birçok faydası vardır: Öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etki sağlar. Öğrenme ve hatırlamayı basitleştir. İletişimi kolaylaştırır. Öğretimi kişiselleştirir. Gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olur. Karmaşık anlamaya yardımcı olur. Problem çözme ve akıl yürütme becerisini geliştirir. (Doğanay, 2003: 234-237)

Kavramların öğretiminde kullanılacak yöntemlere bakıldığında ise karşımıza ilk olarak geleneksel yöntem çıkmaktadır. Kavram öğretimindeki geleneksel yöntem, öğrenciyi kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel bir tanımını vermek, tanımın anlaşılması için kavramın tanımlayıcı ve ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavramla ilgili olumlu ve olumsuz örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur. Bu yöntem, kavramları öğretmede yeterince etkili olmaz; çünkü birçok kavramda sıkıntı, kesin bir sözel tanım yapılamamasından doğar. Kavram öğretiminde uygulanan daha yeni sayılabilecek diğer bir yöntem de, öğrencinin kavramı en iyi anlatan örnekten hareket ederek bir genellemeye ulaşmasını sağlamaktır. Bu yöntemde öğrencinin kavramla ilgili bir çok örneği inceleyerek tanımlayıcı nitelikleri bulması ve bu yolla genellemeye gitmesi sağlanır. Aslında bu iki yöntem birbiriyle bağdaşmaz değildir. Deneyimlerden genellemeye gitme süreciyle öğretim, aşağı yaş düzeylerinde; tanımlarla kavram geliştirme ise yukarı eğitim düzeylerinde daha etkili olabilir.

Kavramlar, belli başlı soyutlamalardır. Tümüyle soyut bir içeriğin öğrenilmesi oldukça zordur. Bu nedenle kavramları bir dereceye kadar “somutlaştırma” gayretleri olmuştur. Bu amaçla kavram öğretiminde kullanılacak grafik materyaller geliştirilmiştir. Anlam Çözümleme Tabloları, Kavram Ağları ve Kavram Haritaları bunların en başlıcalarıdır.

Anlam Çözümleme Tabloları, öğrencilerin de katıldığı bir etkinlik ile iki boyutlu bir tablo olarak geliştirilir. Tablonun bir boyutunda özellikleri çözümlenecek olan varlıklar veya kavramlar yer alır, diğer boyutunda özellikler sıralanır. Anlam Çözümleme Tabloları kavramların tanımlayıcı ve ayırt edici özelliklerinin öğrenilmesinde etkili biçimde kullanılabilir. Öğrenci, bu araç hazırlanırken, öğrendiği sözcüklerin anlamlarını daha önceden bildiği sözcüklere bağlar, böylece kavram geliştirmiş olur. Anlam Çözümleme Tablosu bir defa hazırlandıktan sonra kavramları pekiştirmek için de kullanılabilir.

Kavram Ağları, öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, dergi, ansiklopedi, vs.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen grafik araçlardır. “Semantik Ağ” da denilen bu araç, öğrencileri; önceki bilgilerini harekete geçirmek, yeni kavramları geliştirmek, kavramlar arası yeni ilişkiler bulmak ve kavramları yeniden düzenlemek gibi zihin etkinlikleri ile yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardım eder. Kavram Ağları bir üniteye hazırlık basamağında kullanılabilirdiği gibi ünite işlenirken ve ünite sonunda da kullanılabilir. Bu araç özellikle, kavramları gruplamada ve bu yolla çocuğun zihin yapılanmasını düzenleyerek daha üst kavrama ve düşünme düzeyine erişmesine yardım eder.

Bir konuyla ilgili kavramların isimlerinin genelden özele doğru, birbirleriyle ilişkilerine göre şematik gösterimine kavram haritası adı verilir. (Erden, 1996: 212) Sözlük anlamından da anlaşılacağı üzere, kavram haritası, kavramlar arası ilişkileri anlamlı kılmayı göstermede kullanılır. Çoğunlukla belli bir alanla ilgili kavramlar birbirleriyle ilişkilidir. Bir obje, fikir ya da olay bazı durumlarda birden fazla kavram grubuna girebilir. Kavram öğrenmede öğrencilere öncelikle en geniş kavramın verilmesi gerekir. Bu kavram verildikten sonra öğrenciler bu kavramla ilgili alt kavramları öğrenebilir. Öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri daha kolay görebilmeleri amacıyla kavram haritaları en uygun materyaller olarak karşımıza çıkar. Kavram haritaları, doğru yapılmaları halinde, öğretimin her basamağında kullanılabilir. Kavram haritalarının yararlarını Erden (1996) şu şekilde sıralar: Karmaşık konuların öğretilmesinde öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri görmesini sağlar, öğrencilerin sınava hazırlanırken konuyu tüm boyutlarıyla görmesini ve konuyu özetlemesini sağlar, öğrencilerin bilgi eksikliklerini görmesini sağlar, dersin planlanmasını kolaylaştırır. Kavram haritaları, kavram öğretilirken tahtaya çizilebileceği gibi büyük bir kâğıda çizilerek sınıf duvarına da asılabilir. Sosyal bilgiler dersi üniteleri genellikle belli bir kavramın etrafında örgütlendiği için, bu haritalar öğrenciler tarafından ünite boyunca incelenebilir. Haritalar yardımıyla ünite öğrencilere özetlenebilir.

1.4.1.6. Değerler

Özgüven’ e (1999) göre değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır. Değerin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.

Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.

Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.

Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.

Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir.

Sosyal Bilgiler Programının değerleri aşağıdaki gibidir:

Adil olma, duyarlılık, dürüstlük,estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, bilimsellik, alışkanlık, dayanışma, saygı, sevgi,barış, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, bağımsızlık, yardım severlik, aile birliğine önem verme.

1.4.1.7. Öğrenme Alanı

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır.

Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bunlar, Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Zaman, Süreklilik ve Değişim, Bilim, Teknoloji,Toplum; Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum, Küresel Bağlantılar.

Öğrenme alanları, bir ya da birden fazla akademik disiplini içerebilir. Örneğin, “Birey ve Toplum” Psikoloji ve Vatandaşlık Bilgisini; “Kültür ve Miras”, Antropoloji, Tarih ve Vatandaşlık Bilgisini; “İnsanlar, Yerler ve çevreler” Coğrafya’ yı, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” Ekonomi’ yi, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Güç, Yönetim ve Toplum” Sosyoloji’ yi, Vatandaşlık Bilgisini, Hukuku içermektedir. “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” disiplinler arası alanlardır.

Öğrenme alanları, 4. sınıftan 8. sınıfa kadar devam etmektedir. Bir ünite, bir ya da birden fazla öğrenme alanını içerebilir. 4. ve 5. sınıfta 8 ünite vardır. 4. sınıfta “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde düşünölmekle birlikte, özellikle “Kendimi Tanıyorum”, “Geçmişimi Öğreniyorum” ve “İyi ki Var” ünitelerinde

kazanım olarak ifade edildi. Aynı şekilde 5. sınıfta da diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüş, “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı özellikle “ Adım Adım Türkiye” ve “Gerçekleşen Düşler” ünitelerinde kazanım olarak yer almıştır.

1.4.2. Yeni Sosyal Bilgiler Programında Öğrenme - Öğretme Süreçleri ve Öğretmenin Rolü

Öğretim programı belli bir öğretim basamağındaki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, derslerin sınıflara dağılımını ve öğretim yöntemlerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997: 199).

Öğretim süreçleri tanınan zaman diliminde içeriğin öğretimi için yapılabilecek her türlü etkinliği kapsar. Sınıf atmosferi, sınıf içi yönetim, öğretim kuramlarının sınıf atmosferinde kullanımı, öğretim ilke, yöntem ve teknikleri, görsel – işitsel araçlar v.b. öğrenme – öğretme ortamında yer alan her husus öğretim süreçleri kapsamında olup “nasıl öğretilim?” sorusuna yanıt oluşturmaktadır (Küçükahmet, 1997: 19). Yaşam boyu öğrenen, edindiği bilgi ve beceriyi yaşama geçiren bireylerin yetiştirilmesinde öğretim yöntem ve teknikleri de büyük önem taşımaktadır. Çağın gerektirdiği donanımlara uygun hedefler belirlenmiş olsa bile bu hedefleri tamamen geleneksel yöntemlerle gerçekleştirmek mümkün değildir. Eğitim sürecinde öğrenme, öğretim yoluyla gerçekleştirilir (Fidan ve Erden, 1994: 20). Öğrenme süreçlerinde, öğrencilerin düşünmelerini, araştırmalarını, sorun çözmelerini ve edindikleri bilgi ve beceriyi yeniden yapılandırıp yaşama geçirmelerini destekleyen yöntem ve teknikler işe koşulmalıdır. Yapılan çeşitli araştırmalar, öğretimde anlatım yönteminin mümkün olduğu kadar az kullanılması gerektiği konusunda önemli ipuçları sağlamaktadır.

Öğretmen merkezli sınıflardan öğrencinin etkin kılındığı sınıflara doğru yaşanan değişimler ve değişme gereksinimi ile birlikte öğretmenin öğrenme-öğretme süreçlerindeki rolünde de önemli değişiklikler olmuştur.

Öğrenme sürecinin sorumluluğunun öğrencide olması, öğretmenin sorumluluğunun bittiği anlamına gelmemelidir. Öğrenci merkezli öğrenme ortamlarında öğretmenin rolünün geleneksel sınıflardaki rolünden farkı; kendi kararlarını uygulamak yerine öğrencilere yön göstermek, önerilerde bulunmak, gerekli durumlarda açıklama yapmak, fikir vermek, rehber olmak ve onların gelişimlerini gözlemektir. Örneğin, öğretmen hangi öğretimsel işin yapılacağı ya da hangi kaynağa bakılacağı konusunda fikri olamayan öğrenciye çeşitli işler ya da

kaynaklar önerebilir. Öğrencinin gelişmesinde sorunlarla karşılaştığında önlem almak da öğretmenin sorumluluğundadır. Burada söz konusu olan öğretmenin öğrenciye kendi kararlarını empoze etmemesi, onun öğrenmesi ile ilgili kararları onun yerine almamasıdır (Açıkgöz, 2003: 34). Öğretmen bilgi aktarıcı, karar verici olmak yerine öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlayarak, öğrenmeyi kolaylaştırmalıdır.

Çeşitli çalışmalar, sınıf ortamında öğrencileri etkin kılmak ve sınıfta katılım düzeyini arttırmak için yararlı olabilecek etkinlikler sunmaktadır. Bu çalışmalardan, Rosenshine ve Stevens (1986) ve Copple, Siegel ve Sanders (1984) için öğrenme sürecinde öğrencinin katılım düzeyini arttırmak amacıyla geliştirdikleri öneriler şöyle özetlenebilir (Aktaran: Selçuk; 2001:117)

Öğrencilerin kendi kişisel ve akademik ihtiyaçlarına öğretmenin iznini almak zorunda kalmaksızın ulaşmaları sağlanmalıdır.

Yeterli esnekliği olan bir kurallar sistemi olmalıdır.

Öğretmenler öğrencilerin çalışmalarını gözlemek ve öğrenci gelişimi konusunda bir farkındalık geliştirmek için düzenli olarak programlanmış aralıklarla sınıfta dolaşmalıdır.

Öğretmenler öğrencilerin işi gevşek tutma davranışları yayılmadan ve diğer öğrencileri de etkilemeden bunu önleyecek bir sınıf profili kullanmalıdır.

Öğrenciler bağımsız olarak çalışırken, öğretmenler ödevlerin ilgi çekici ve öğretmenin talimatları olmaksızın her öğrenci tarafından tamamlanabilecek kadar anlaşılabilir olduğundan emin olmalıdırlar.

Öğretmenler öğretim için sınıfı organize etme ve talimatlar verme gibi etkinlikleri azaltmalıdırlar. Bu durum öğrencilerin kendilerinden hangi etkinliklerin bekleneceğini ve hangi sıra dahilinde çalışacaklarını bilmelerini sağlayacaktır.

Öğretmenler, grup çalışması, etkinlik kitapları, kişisel ödevler ve projelerin kullanımını arttırmalıdırlar.

Öğretmenler öğrencilerin beklentileriyle ilgili sınıf etkinlikleri seçmelidirler.

Borich (1999) ise, bunlarla birlikte öğrencilerin öğrenme sürecine etkili bir şekilde katılımı için gerekli olan eylemleri şöyle sıralamaktadır:

Yargılayıcı bir ortam oluşturmadan geri bildirim için fırsatlar sunmak,

Öğrenme sürecinde ilgiyi sürdürmek ve dikkati arttırmak için bireyselleştirilmiş ve öz yönlendirmeli etkinlikler kullanmak,

Anlamli sözel övgüler kullanmak,

Gelişmeyi sağlamak için gerekli yönetimi sağlamak.

Sosyal Bilgiler dersinde, bilgi öğrencinin kendisi tarafından yapılandırılmalıdır. Karar verici olarak öğrencilerin yetiştirilmesinde bilginin, bir amaç olarak değil, bir problemin çözümünde araç olarak edinilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenciler, görsel ve yazılı basının eleştirel bir okuyucusu olmaya teşvik edilmeli, öğrencilerde yansıtıcı düşünme becerisi geliştirilmeye çalışılmalıdır. Yeni sosyal bilgiler programı becerilere vurgu yapmaktadır. Öğretmen tarafından sözü edilen becerilerin edinilmesine dikkat edilmelidir. Bunun için bir takım etkinlikler önerilmiştir. Öğretmen, aynı beceriyi daha kısa sürede ve daha kalıcı edindirmek için kendi hazırladığı etkinlikleri de uygulayabilir.

1.4.2.1. Yapılandırılmış Programda Öğrenci ve Öğretmen Rolündeki Değişim

Sosyal Bilgiler programında öğrenme – öğretme süreçleri ve öğretmenin rolü belirtilmiştir. Ancak programın tümünde kazanımlar ve etkinlikler incelendiğinde öğretmenin aktarıcı ve kontrol edici rolü Hayat Bilgisi programına göre daha da güçlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta da yaklaşımla birlikte öğretmen ve öğrenci rolünde büyük ve ani bir değişimin gerçekçi olmayacağıdır. Çünkü bu roller sosyal faktörlerle ve değerlerle belirlenen ve etkileşim içinde olan yaşam tarzlarından bağımsız düşünülemez ve söz konusu değişimin benimsenmesi, uygulanması ve belli dengelerin kurulması için belli bir zaman içinde bir uygulama ve değerlendirme modelinin kullanılması gerekecektir.

Davranışçı eğitim yaklaşımında öğretmen bilgi veren konumunda iken; yapılandırıcı eğitim yaklaşımında öğretmen, bilgi ile öğrenci arasında koordinatörlük yapan kişi konumundadır.

1.4.3. Yapılandırılmış Programda Eleştirel Düşünmenin Geliştirilmesi

Öğrenci merkezli yaklaşımların ve çağdaş öğrenme kuramının önemle vurguladığı temel insan özelliklerinden biri eleştirel düşünmedir. Eleştirel düşünme, bireyin bilgi ile etkileşiminde bilgiye erişme, kullanma ve üretmede problem çözme ile birlikte geliştirmesi amaçlanan bilişsel ve duyuşsal bir özelliktir. İnsanın kendini geliştirme ve öğrenme sürecini bireysel olarak kontrol etmesini sağlayan bir güçtür. Bu bakımdan öğrenmede özgürlüğü ve bağımsızlığı sağlayıcı bir araçtır. Yeni programlarda eleştirel düşünmeye önem verilmektedir. Ancak bu programlarda verilen eleştirel düşünme tanımları ve aşamaları bu alandaki kaynaklarda literatürde verilenlerle tam olarak örtüşmemektedir, ya da araştırma becerileri gibi başka beceri başlıkları altında kapsamaktadır

Sosyal Bilgiler programında eleştirel düşünme 4- 8. sınıflar için düşünülmüştür. Ancak bu beceride sürekliliğin nasıl sağlanacağı açık değildir. Ayrıca “Araştırma Becerisi- Okuduğunu anlama ve Bilgiyi Bulma, Kullanılabilir Biçimde Planlama ve Yazma” altında yer alan bazı beceriler de eleştirel düşünme becerilerinin alt boyutları olan becerilerdir. Bu programda temel yaklaşımla ters düşen göze çarpıcı bir özellik, eleştirel düşünme becerilerinin, diğer beceriler gibi “Doğrudan verilecek beceri” olarak her sınıfta öğrenme alanlarına göre sıralanmasıdır. Dördüncü sınıfta üç beceri seçilmiştir. Burada neden belli öğrenme alanları için belli becerilerin seçildiği anlaşılamamıştır. Örnek olarak, “Birey ve Kimlik” öğrenme alanı için “Kanıtı Tanıma ve Kullanma” becerisi, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” alanı için “Karşılaştırma Yapma” seçilmiştir. Buna karşılık, beşinci sınıfta öğrenme alanları için eleştirel düşünme becerisi seçilmemiştir. Oysa 5.sınıfta yer alan “Görsel Kanıt Kullanma” ve “Basılı ve Görsel Kaynakları Değerlendirme” ve “Olgu ve Düşünceleri Ayırt Etme” de eleştirel düşünme becerileri içinde yer almaktadır.

Ayrıca programda yer alan kazanımlardan bir kısmı eleştirel düşünme becerilerini geliştirici ve hazırlayıcı niteliktedir. Örnek olarak, 4.sınıfta “Yaşadığımız Yer” ünitesindeki 6. Kazanım “Çevresinde gördüğü doğal ve beşeri unsurları ayırt eder” ve 5.sınıfta “Küresel Bağlantılar” ünitesindeki 6.Kazanım “Turizmin uluslararası ilişkilerdeki rolü konusunda bakış açısı geliştirir”- Olgu ve düşünceleri ayırt etme becerisi verilebilir. Sosyal Bilgiler 4-5 programının sonunda önerilen etkinlikler arasında oldukça yüksek sayıda - 4.sınıf için 31, 5.sınıf için 25 -eleştirel düşünmeyi geliştirmeyi amaçlayan etkinlik önerilmiştir. Ancak bu etkinliklerin öğretmenler için yeterince açık olduğu ve öğretim süreci içinde nasıl geliştirileceği ve değerlendirileceği şüphelidir.

1.4.4. Programın Değişim Yeteneği ve Geleceğe Dönük Problem Çözme Özelliği

Sosyal Bilgiler programında dokuz öğrenme alanından biri “Zaman, süreklilik ve değişim”dir ve bu alanın diğer sekiz alanla birlikte değerlendirileceği belirtilmiş ve alanın açıklaması yapılmıştır. Ancak genel olarak bakıldığında değişimle ilgili olarak daha ziyade geçmişten bugüne değişim üzerinde durulduğu, geleceğe dönük sorular sorma, yordamlarda bulunma, hayal gücünü kullanmanın ve gelecekle ilgili değişimin daha az yer aldığı görülmüştür.

Öğrencinin değişime ve yeniliklere açıklığı, risk alma davranışları ve problem çözme yeteneği ile yakın ilişkili olduğu düşünülerek bir ara disiplin alanı olarak programda yer alan girişimcilik- planlama ve üretme becerisi ile ilgili olarak program incelendiğinde değişimi bireyin oluşturması anlamında farklı ele alan, geleceğe dönük ve problem çözme ile ilgili kazanımların ve etkinliklerin azınlıkta olduğu görülmüştür

Programın birey ve toplum temelini yanı sıra, değişime açıklığı ile ilgili çok önemli bir boyutu program değerlendirme modelinin nasıl geliştirildiği ve uygulama ile bütünlük içinde nasıl sürdürüldüğüdür. Program değerlendirme program geliştirme sürecinin ayrılmaz bir yönüdür ve her programın kendine özgü bir değerlendirme modelinin olması gerekir. Bu modele göre sürekli ihtiyaç belirleme ile desteklenen programın tüm öğeleri ile uygulama süresince nasıl değerlendirileceğinin, değerlendirme araştırmaları ile nasıl destekleneceğinin, verilerin karar vermede nasıl kullanılacağına, gelişimin ve değişimin nasıl izleneceğinin belli program standartlarına göre belirlenmesi gerekmektedir.

Yeni bir program geliştirmek, programdaki, öğrencideki, öğretmendeki, materyallerdeki, ortamlardaki, çevredeki değişimi ve gelişmeyi sürekli izlemek demektir ve bu değerlendirmenin okul dışındaki uzmanlar tarafından yapılması kadar okul içi öğretmen/uzman/eğitici personel tarafından yapılması bütünlük ve süreklilik açısından önemlidir. Bu programda gerek bireysel gerekse programa dönük değerlendirme sürecine genel olarak yeterince ağırlık verilmediği gözlenmiştir. Bu durum, gerek bu programla yetişecek bireylerin, gerekse programın uygulayıcılarının ve programın kendisinin değişime açık olmasını, değişimi yönetebilme, geleceğin problemlerini düşünüp çözme, öngörü geliştirme ve değişimle ilişkilerde liderlik rolünü oynama gibi özellikleri geliştirmesini zorlaştırmaktadır. Programın iç ölçütlere göre yapılan analizindeki bulgular da bu durumu desteklemektedir.

Hazırlanan programın öğelerinde, kazanım-beceri-kişisel nitelik etkinlik ilişkilerindeki ayrıntı düzeyi esnekliği ve değişime açıklığı etkileyen özelliklerdendir

1.4.5. Programın Örtük Özellikleri

Programların örtük özellikleri doğrudan amaçlanmayan ancak öğrenme ortamlarında, okulda ve sınıfta yaşam ile etkileşimle, yaşanan kültürle ortaya çıkan mesajları, öncelikleri, bilgileri, değerleri ve kısaca yaşam tarzlarını içermektedir. Bu açıdan bakıldığında, yeni programların temel örtük özelliği yeni yaklaşımların “eski ve alışılmış” bakış açılarıyla, değerlerle ve uygulamalarla ele alınacağı ve hala öğretmen merkezli yaklaşımın devam ettiği mesajını verebilir. Bu da alışılmış roller, modeller ve iletişim tarzlarının okulda ve ailede devam etmesinden ileri gelebilir. Yeni programlarda yer alan “İnsan Hakları ve Vatandaşlık”, “Kariyer Bilici Geliştirme”, “Özel Eğitim”, “Rehberlik ve Psikolojik Danışma”, “Girişimcilik”, “Sağlık Kültürü” ve “Spor Kültürü” gibi ara disiplinler aslında programların örtük özelliklerini yansıtmalıdır. Çünkü bu alanlar bireyler ve toplumlar için yaşamın ve kültürün önemli boyutlarıdır ve okulda yaşam süreci içinde geliştirilmeleri bireyler için daha sağlıklı olacaktır. Bireyin çok yönlü gelişimi için çok gerekli olan sanatın ve kültürün yeni programda yeterince vurgulanmaması yaşamımızdaki önemi ve değeri ile ilgili örtük özellikler taşımaktadır. Yeni programlarda nasıl bir öğrenme ortamı düzenleneceği, bu ortamda ilişkilerin nasıl kurulacağı ve öğretmenin, okul yönetici ve personelinin, ana-babaların, ders materyallerinin ve ders kitaplarının nasıl bir insan ve toplum modeli oluşturacağı programdan daha etkili olabilecek örtük özellikleri belirleyecektir. Bu programın başında açık olarak ifade edilen yaklaşıma karşın önceden belirlenmiş ve çok bölünmüş, yaratıcılığa ve yansıtıcı düşünmeye yeterince yer vermeyen konuları, kavramları, etkinlikleri, becerileri, kişisel nitelikleri ve kazanımları ile verdiği mesaj ve temsil ettiği örtük program insanın bütünlüğü ilkesine ve temel yaklaşıma ters düşmektedir.

1.4.6. Programın Alt Yapı Gereksinimi ve Yürütülme Koşulları

Yeni programların uygulanabilmesi için öncelikle insanların (öğrenci, öğretmen, yönetici, eğitici vb.) temel ihtiyaçlarının fiziksel ve psikolojik olarak giderilmesi ve programlarda yenilik ve değişim ihtiyacının geliştirilmesi gerekmektedir. Uygulamanın gerçekçi ve sürekli olabilmesi için yerel yönetimlerin ve birimlerin güçlendirilmesi, eğitim kurumları içinde ve kurumlar arasında iletişimin ve koordinasyonun geliştirilmesi, yeniliklere uygun bir okul ve yönetim modelinin ve bilgi teknolojileri alt yapısının kurulması gereklidir.

Bu çalışmalara paralel olarak, program değerlendirme modelinin, bu modelin gerektirdiği hazırlıkların ve araştırma sürecinin hazırlanıp uygulanması gerekir. Yeniliğin her düzeydeki öğretmen tarafından anlaşılıp uygulanabileceğinden emin olmak gerekir. Uygulamaların sadece bürokratik olarak değil, esnek ve uyumu sağlayıcı biçimde ele alınması değişimin benimsenmesini sağlayacaktır.

Programda her ögenin bütünlük, devamlılık ve denge içinde dikkate alınması ve birbiriyle tutarlı olması gerekir. Örnek olarak, temel eğitim materyali olarak“tek ders kitabı” anlayışı temel yaklaşımla ters düşmektedir.. Öğretmenler başta olmak üzere okul yönetici ve eğitici personeline okulda öğrenme ve eğitim ortamında sürekli akademik psikolojik sosyal kültürel destek ve güveni sağlayacak mekanizmaların, birimlerin, kurumların, kaynak kişilerin ve süreçlerin düşünülmesi gerekir. Okul ortamlarının yeniden düzenlenmesinde özellikle öğretmenlerin okulda çalışmalarını ve üretmelerini sağlayacak çalışma ortamları ve kaynak merkezlerinin kurulmasında yarar vardır. Bu konuda daha önce MEGP çerçevesinde hazırlanmış MLO Modeli ve ilgili Okul Geliştirme raporları incelenebilir. Yeni programların başarılı olabilmesi için sosyal alt yapının güçlendirilmesine dönük önlemler alınmalıdır. Uygulama için kaynaklara ve materyallere nasıl ulaşılacağı, materyallerin belli standartlara / ölçütlere uygunluğu, yeniliklerin standart testlerle ilişkisi, uygulama desteğinin gerektirdiği insan kaynakları düşünülmelidir (http://programlar.meb.gov.tr/prog_giris/prog_giris_6.html).

1.4.7. Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması Sürecinde Gerçekleştirilebilecek Uygulamalar

Örnek Olay İncelemesi: Öğrencilerin işlenen konuyla ilgili örnek olayları işlenen konu ilkeleri açısından çözümlemesidir. Örneğin, erozyonun nedenlerinin saptanması.

Sonuç Çıkarma: Öğrencilerin işlenen konuda ulaştıkları sonuçları belirlemeleridir. Örneğin, bir bölgenin yeryüzü şekilleri işlendikten sonra o bölgeyle ilgili “sonuç olarak X bölgesi kurak ve verimsiz bir bölgedir.” biçiminde sonuçlar çıkarma.

Geri Plandaki Düşünceleri Bulma: Öğrencilerin işlenen konuyu ya da konuyla ilgili olayları analiz ederek açıkça ifade edilmemiş düşünceleri keşfetmeye çalışmasıdır. Örneğin tarihi bir olay işlendiği zaman kişilerin neden böyle davrandıklarını, ne düşünüyor olduklarını

bulma. İncelenen bir yazıda yazarın amacı, varsayımları gibi metinde açıkça yer almayan düşüncelerini saptama.

Slogan Bulma: Öğrencilerden işlenen konunun ana düşüncesini yansıtan bir slogan üretmeleri istenir. Örneğin, çevreye duyarlılık ya da çocuk hakları konusu işlenirken konuyla ilgili bir slogan istenebilir.

Reklam Hazırlama/Poster Afiş Hazırlama: Öğrencilerin işlenen konuya ilişkin televizyon ya da gazete için tanıtıcı reklamlar, posterler ya da afişler tasarlaması. Reklamlar görsel, işitsel yada hareketli olabilir. Örneğin bir sivil toplum kuruluşu için tanıtım çalışması yapılabilir. Ya da girişimcilik ögesini de içermesi açısından kendilerinin sınıfta oluşturacakları marketler, alış-veriş merkezleri için reklamlar hazırlanabilir.

Şiir-Öykü Yazma/Şarkı Yapma: Öğrencilerin işlenen konunun önemli noktalarını yansıtan şiir ya da öykü yazmaları ya da öğrenme malzemesinin, öğrenilenlerin şarkıyla anlatılmasıdır. Örneğin, yağmurun oluşumunun şiiri, şarkısı.

Millî Mücadele sürecini ya da farklı ülkelerdeki çocukların yaşamlarını anlatan öyküler yazılabilir.

Görsel İmge Oluşturma: Öğrencilerin işlenen konuyu grafik, resim, karikatür, tablo, şema, şekil vb. herhangi bir görsel imge ile göstermesidir. Örneğin, yönetim birimlerini gösteren bir şema ya da üretim-dağıtım-tüketim örüntüsünü gösteren bir akış şeması oluşturulabilir.

Önem Sırasına Koyma: Öğrencilerin, işlenen konudaki ana düşünceleri, ilkeleri ya da anahtar sözcükleri önem sırasına koymalarıdır. Örneğin, öğrenciler bir metindeki düşünceleri ve tarihte yapılan bir anlaşmanın maddelerini, bir olayın nedenlerini önem sırasına koyabilir.

Başlık Bulma: Öğrencilerin okudukları bir metin ya da izledikleri olaya başlık koymaları, eğer varsa varolan başlığı değiştirmeleridir. Başlık bulma her konuda kullanılabilir.

Sınıflama: Öğrencilerin belli bir konuda bilgi toplamaları ve onları sınıflayarak sunmalarıdır. Örneğin, sigaranın zararları, teknolojik ürünlerin kullanım alanları, afetlerden korunma yolları gibi bilgilerin toplanması ve sınıflanması.

Örnek Verme: Öğrencilerin işlenen konuları açıklığa kavuşturucu örnekler vermesidir. Çevresindeki sağlık ve yardım kuruluşlarına örnekler verebilir.

Kendini Değerlendirme: Öğrencilerin neyi ne kadar öğrendiklerinin incelenmesi, öğrenme sürecinin başındaki ve sonundaki düzeyine bakarak ne kadar gelişme gösterdiklerinin saptanmasıdır.

Yordama Yapma: Sınıfta işlenen konunun işlenmemiş bölümüyle ilgili tahminlerde bulunma ve bu tahminlerin gerekçelerini açıklamadır. Örneğin bir öykünün ya da tarihteki bir olayın sonucunu tahmin etme.

Bulmaca: Öğrencilerin konu ile ilgili bulmaca hazırlamaları ya da öğretmen tarafından hazırlanmış bir bulmacayı çözmeleridir. Kavram öğretiminde kullanılabilir.

Dramatizasyon: Öğrencilerin, öğrenilenleri dramatize ederek göstermeleridir. Örneğin, trafik polisi, yaya, sürücü vb. rolleri oynanarak trafik kuralları konusu işlenebilir.

Tavsiyede Bulunma: Öğrencilerin işlenen konuda ilgili kişilere tavsiyede bulunmasıdır. Örneğin, yerel yönetimler konusunda yöneticilere, bilinçli tüketicilik konusunda tüketicilere tavsiyede bulunabilirler. Her düzeydeki öğrenciler, öğrendikleri konularla ilgili kendilerinden sonraki öğrenciler için tavsiyeler hazırlayabilirler. Bu, öğrencilerin konu ve öğrenme süreci hakkında düşüncelerini sağlayacaktır.

Karşılaştırma: Öğrencilerin, öğrenilenler arasındaki farkları ya da benzerlikleri saptamasıdır. Örneğin, tarihsel olaylarla güncel olayların benzerlikleri, ülkeler arası farklılıklar incelenebilir.

Problem Çözme: Öğrencilerin, öğrenilenleri kullanarak yanıtı kaynaklarda olmayan problemleri çözmeleridir. Örneğin, X bölgesine bir baraj inşa edecek olsanız tam olarak nereye inşa ederdingiz? iyi bir problem olabilir.

Görüşme Yapma: Öğrencilerin öğrenilenlerle ilgili birbirlerine ya da bilgi alma amaçlı gerçek yaşamdaki insanlara sorular sorması ve bu soruların yanıtlanmasıdır. Örneğin, sağlık konusunda doktorlarla, meslekler konusunda meslek sahipleriyle, yönetim konusunda yöneticilerle görüşülebilir.

Alan Gezileri: Öğrencilerin, öğrenilenlerle ilgili mekânlarla ilgili yaptıkları inceleme gezileridir. Geziler, doğal çevrede, müzede, kent içindeki kurumlarda olabilir. Ancak, gezilerin amaçlara hizmet etmesi için, gezi öncesinde nelere dikkat edileceği, gezi sırasında gezideki gözlemlerin kayıt edilmesi ve gezi sonunda toplanan bilgilerin sınıflanması gibi etkinliklere yer verilmelidir.

Kavram Haritası Oluşturma: Konu ile ilgili başlıca kavramların, merkezi bir kavram etrafında birbirleriyle ilişkilerini gösterecek bir haritanın oluşturulmasıdır. Örneğin, demokrasi kavramı etrafında, ulusal egemenlik, laiklik, eşitlik, cumhuriyet, gibi kavramlar yer alabilir.

Kanıtlama: Öğrencilerin, öğrenilenlerle ilgili bir yargıyı destekleyici bilgileri toplamaları, bu bilgileri çözümlmeleri ve o yargıyı doğrulayan kanıtlar olarak sunmalarıdır. Örneğin Türkiye'nin çölleşmekte olduğu, kültürün geçmişten bugüne taşındığı, bazı mesleklerin kaybolmaya yüz tuttuğu düşüncelerini kanıtlamaya çalışmak gibi.

Tüm bu uygulamalarla birlikte empati kurma, değerlendirme, benzetim, günlük yaşamla ilişkilendirme, not alma, görüş tarama, gözlem, formülleştirme, haber toplama, önceki düşünceleriyle karşılaştırma, bildikleriyle bağ kurma, dosya oluşturma, öykü tamamlama, öğretim malzemesi hazırlama, çalışma yaprağı, koleksiyon yapma, hipotez oluşturma ve sınamaya, yıllık hazırlama, tersinden düşünme, anlaşma imzalamaya, pandomim, öğrendiklerini listeleme, proje, gazete çıkarma, yeniden yazma gibi uygulamalar etrafında farklı öğretim etkinlikleri hazırlanabilir.

1.4.8. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME

Sosyal Bilgiler dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler Programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin sosyal bilgilerle ilgili kazanımlar, kavramlar ve becerilerle ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, eksiklerini belirlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilir gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder.

Sosyal Bilgiler Programı, yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, araştırma, girişimcilik gibi genel becerilerin yanında, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma gibi tarihsel becerilerle mekânı algılama, gözlem yapma gibi coğrafi becerileri geliştirmesi ve bu konudaki önemli yaklaşımları kavratması bakımından öğrencinin eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler dersinde, kullanılan değerlendirme teknikleri öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerileri kullanma yeteneğini ve yaklaşımını geliştirmedeki ilerlemelerini ölçmeye çalışmalıdır.

Bu program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretim ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğu için, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların tarihsel ve coğrafi becerileri uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar geçmişteki bir karakterin kararlarını tartışırken, sebep sonuç ilişkilerini başarılı bir şekilde kullanırken, olayları kronolojik olarak yerleştiremeyebilir. Yine bazı çocuklar harita çalışmalarında, bazıları da sözlü sunumda daha iyi olabilirler. Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirilmesini sağlamalıdır.

Aynı şekilde, bazı değerlendirme teknikleri de belli konular için daha uygundur. Örneğin, bir ilköğretim öğrencisinin geçmişteki insanların, olayların ve nesnelerin tartışıldığı sırada, sınıf içi etkinliklere katılımı, grup çalışmalarına katılımı, bilgi ve becerilerini paylaşması genellikle gözlemlerle saptanabilir. Öğrencinin çevresinin olumlu ve olumsuz yönlerini kendi bakış açısıyla açıklamasında posterler, projeler; değişik yerlerin benzer ve farklı özelliklerini karşılaştırmada tablo yapmak, şema çizme; bilgiyi edinme, kullanma, yorumlama gibi üst düzey becerilerini açık uçlu sorular daha etkili olabilir. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin inceliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır.

Bu amaçla, hazırlanan program uygulama kılavuzlarından “İlköğretim Matematik Dersi (1–5. sınıflar) Öğretim Programı” kitabında “İlköğretim Okulları Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları İle İlgili Ortak Açıklamalar” başlığı altında öğretime örnek teşkil etmesi amacıyla eğitim-öğretim sürecini destekleyici nitelikte çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerinin özelliklerine ve örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca her ders alanı için hazırlanmış olan kılavuz kitaplarında da o derse yönelik değerlendirme örneklerine yer verilmiştir. Öğretmenler bunları ya da bunlardan esinlenerek ünitelerdeki

kazanımlara uygun değerlendirme araçlarını geliştirerek kullanabilirler. Örneğin, derslerin işlenişi sürecinde öğrencilerin yapılan etkinliklere katılma düzeylerini gözlemlemek için örnek olarak verilen gözlem formları aynen kullanılabilirdiği gibi değerlendirme ölçütlerine göre bazı ölçütler çıkarılabilir ya da başka ölçütler eklenebilir. Bir etkinliğin sonunda ya da bir ünitenin sonunda öğrencilerin hangi becerilere sahip olduklarını kendi algılarına göre kendilerinin değerlendirmeleri için verilen öz değerlendirme formlarından da istenilen kullanılabilir. Bu formları kullanmak, öğrenciler hakkında yapılacak değerlendirmelerde ve alınacak kararlarda önemli ipuçları verecektir. Öz değerlendirme, grup değerlendirme gibi formlarla öğrencileri değerlendirirken amaç puan vermektense çok, onların eksikliklerini belirlemek ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik önlemler almaktır.

1.4.8.1. Değerlendirme Araç ve Yöntemleri

Gösteri: Öğrencilerin fiziksel beceri ya da yeteneklerini göstermelerini gerektiren maddelerdir. Değerlendirmeleri kontrol listeleri ya da dereceleme ölçekleriyle yapılabilir.

Anekdotlar: Öğrencilerin problemleri için bilgi toplama yöntemlerinden biridir. Öğrencilerin davranışlarıyla ilgili kısaca yazılmış raporların kaydedilmeleriyle oluşturulurlar. Karar vermede diğer yöntemlerle birlikte kullanılırlar. Üst düzey beceriler ve duyuşsal alanla ilgili davranışların değerlendirilmesinde kullanılabilirler.

Tartışma: Eleştirel düşünme en uygun maddedir. Öğrencinin, değerlendirme ya da yordalama yapması gereken bir konuda sözlü ya da yazılı tartışması istenebilir. Açık uçlu maddelere çok benzerler. Çoğu zaman tek bir doğru cevabı olmayabilir. Puanlama, bu maddeler için sorun olabilir.

Sergileme: Bu yöntem öğrencilerin yaratıcılıklarını ve sanatsal çalışmalarını sergileyebilecekleri kullanışlı bir yöntemdir. Aynı zamanda üst düzey zihinsel becerilerin değerlendirilmesinde çok kullanışlıdır. Kontrol listeleri ya da dereceleme ölçekleri kullanılarak bu tür çalışmalar değerlendirilebilir.

Deneyler: Bu tip maddeler, öğrencilerin deneyi hazırlayıp tamamlamalarını ve gözlemlerini raporlaştırmalarını gerektirir. Sonunda öğrenciler, çıkarımda bulunmalıdır.

Görüşme (Mülakat): Çok kullanılan bir yöntem değildir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler, öğrencilerin çalışmaları hakkında ve konuları nasıl anladıkları konusunda anlama düzeylerinin daha iyi değerlendirilmesine yardım eder.

Gözlemler: Çıktılarının görülebildiği bazı alanlarda bu yöntem oldukça önemlidir. Uygulamada hız ve zaman önemlidir. Özellikle fen dersleri için uygundur. Gözlemler, öğrenciler hakkında doğru ve çabuk bilgiler sağlar. Gözlem sonuçlarını belirlerken objektif olmaya çalışmada, kullanılan ölçme araçları etkili olmaktadır (Demirel, 1999: 205).

Sözlü Sunum: Sözlü sunum, konuşma, dil eğitimi, dil sanatları gibi birçok alanda kullanılabilir. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında iyi bilgi sağlarlar. Kontrol listeleri, dereceleme ölçekleri ya da akran değerlendirme ölçekleri ile değerlendirme yapılabilir. Sözlü sunumlar öğrencilerin hatırlama, kavrama ve hitap düzeyleri hakkında bilgi toplanmak için uygun araçlardır. Aynı zamanda problem çözme becerileri de bu yöntemle ölçülebilir.

Projeler: Projeler, öğrencilere bireysel ya da grup içinde önemli görevlerde sık sık fırsatlar sunar. Projeler puanlama standartları ve ayrıntılı yönergeler gerektirir. Ayrıca öğretmen ve öğrenciler için önemli sorumluluklar gerektirir.

Araştırma Kâğıtları: Araştırma kâğıtları eğitimin her kademesinde kullanılır. Bu performans değerlendirme maddesi olarak oldukça uygundur.

Öz Değerlendirme: Belli bir konuda bireyin kendi kendisini değerlendirmesine öz değerlendirme denir. Öz değerlendirme, bireyin kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmesine yardımcı bir yaklaşımdır. Öz değerlendirme öğrencilerin okulda yaptıkları çalışmaları, nasıl düşündüğünü ve nasıl yaptığını değerlendirmelerini gerektirir. Kendini değerlendirme, öğrencilerin kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanımalarına yardım eder. Performansının düzeyi hakkında karar vermek için kişisel ya da kişiler arası kriter koymada öğrencilere fırsatlar sunar. Kendini değerlendirmeyle öğrencinin motivasyonunun yükselmesine fırsat verir. Öğrencilerin değişik durumlarda davranışlarını kontrol altına almalarını sağlar.

Bu tür değerlendirmenin olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Genellikle kendi performanslarını değerlendirirken yanlılığın varlığı göz ardı edilmemelidir. Başlangıçta kendini değerlendirme, öğrencilerin deneyimsizliği nedeniyle yanılığara neden olabilir. Yine de öğrenciler daha fazla deneyim kazandıkça aldıkları kararlar daha doğru olacaktır.

Kısa Cevaplı Modeller: Bir kelime, bir sembol ya da en çok birkaç kelime ile cevaplanabilen madde türüne denir. Bu tür maddeler bilgi basamağını ölçmek için uygundur. Öğrenci sorunun cevabını kendisi yazar. Kısa cevaplı maddeler iki türdür. Birisi soru cümlesi, diğeri eksik cümle tipindedir.

Çoktan Seçmeli Testler: Öğrenciye yöneltilen sorunun cevabı genellikle üç ya da dört başka cevapla birlikte verilir. Öğrenciden istenen, doğru cevabı, verilenler arasından seçip işaretlemesidir. Bu maddeleri, öğrencilerin yaratıcılığını ve yazma becerilerini ölçmek amacıyla kullanamayız. Daha çok bilgi, zihinsel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanılmazlar.

Bir madde, kök ve seçeneklerden oluşur. Kök, kazanım ifade edildiği veya sorunun sorulduğu kısımdır. Seçenekler de öğrencinin önüne konuları muhtemel cevaplardır.

Eşleştirmeli Maddeler: İki grup halinde verilen ve birbiriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektirir. Kim?, Ne?, Nerede? Gibi soruların cevabını oluşturan olgusal bilgilerin ölçülmesinde daha kullanışlıdır.

Uzun Cevaplı Maddeler: Bu tip maddelerde, öğrencilere bir ya da birkaç soru verilip bunlara belli bir sürede yazılı cevap vermesi istenir.

Sınırlı cevap maddeleri: Bu tip maddelerde, verilecek cevabın niteliğine, uzunluğuna ve örgütlenmesine ilişkin bazı sınıflamalar konulur (..üç neden belirleyin,..iki benzerlik yazın gibi).

Açık uçlu maddeler: Bu tip maddelerde verilecek cevabın içeriği, niteliği ve uzunluğu açısından cevaplayıcı serbest bırakılır. Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, analiz sentez ve değerlendirme becerilerinin ölçülmesinde kullanılabilirler.

Açık uçlu maddelerde, şans başarısı faktörü ortadan kalkar.

Öğrencinin düşüncelerini organize etmesine olanak sağlar.

Öğrencinin yaratıcılığını ortaya koymasına izin verir.

Kısa sürede ve kolayca yazılabilir.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesinde derecelendirme ölçekleri kullanılır. Her soru için değerlendirme ölçekleri belirlenir.

Öğrenci Ürün Dosyası (Portfolyo): Öğrenci ürün dosyası, öğrencilerin bir ya da birkaç alandaki çalışmalarını, harcadığı çabayı, geçirdiği evreleri gösteren başarılarının koleksiyonudur. Öğrencinin gelişimini, velisinin ve öğretmenin izleyebilmesine olanak sağlayan bir çalışmadır. Sınıf içi etkinliklerin bir araya gelerek yansıtılmasıyla oluşan portfolyo, aynı zamanda hem öğretmen, hem de öğrenci için bir değerlendirme yöntemidir. Öğrenciler tarafından geliştirilen portfolyoların, portfolyo yaklaşımına göre değerlendirilmesi ile elde edilen puanlarla, ders öğretmeni tarafından gerçekleştirilen kağıt- kalem testleri arasında yüksek düzeyde bir ilişki gözlenmiştir (Öztürk, 2004: 98).

Performans Değerlendirme: Performans değerlendirmede, öğrencilerin, öğrenme türleri gibi bireysel özellikleri dikkate alınarak, bunları eyleme dönüştürmelerini sağlayacak durum ve ödevler olarak tanımlanabilir.

Performans değerlendirme, öğrencinin günlük yaşamındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermesini ister.

Performans değerlendirme süreç içine yayılmıştır, zamana bağlı değildir.

Gözlenebilen bir performans veya somut bir ürünle sonuçlanmaktadır.

Performans değerlendirmeyle öğrenciler, sınav saatleriyle sınıflandırılmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma ve tekrar yapma, oluşturulan ölçütlere göre yeterlik derecelerini ortaya koyma olanaklarına sahip olurlar. Performans değerlendirme, öğrencinin yeni bilgiyi yapılandırmasını gerektirir. Performans ödevinde, tek bir cevap yoktur. Ödevi tamamlamak için değişik yollar bulunmaktadır. Bu nedenle iyi tanımlanmış bir ölçütle değerlendirilmelidir.

Başarılı bir değerlendirme yapmak için her bir performans ödevi bir dereceleme ölçeği (rubric) ile eşleştirilmelidir. Öğrenciler performans ödeviyle rubric'in bir örneğini alırlar. Böylece değerlendirme sürecinde, öğrenciler kendilerinden ne beklediğini bilerek çalışmalarını ona göre yönlendirirler. Rubric, öğrencinin başarısı için bir yol haritasına dönüşür.

Derecelendirme Ölçekleri: Dereceleme ölçekleri, performansı tanımlayan kriterleri içeren puanlama rehberidir. Herhangi bir çalışmanın puanlanması için geliştirilmiş ölçütleri içeren bir araçtır. En faydalı dereceleme ölçekleri kendi yaptıklarımızdır.

Dereceleme Ölçekleri Kullanmanın Nedenleri

Dereceleme ölçekleri,

Öğretmen ve öğrenci için açık bir kalite tanımı verir.

Öğrenciler derecelendirme ölçeği kullandıkça ürettikleri ürünün sorumluluğunu daha fazla duyarlar.

Öğretmenin puanlama için harcadıkları zamanın azalmasında katkıda bulunur.

Öğretmenin öğrenci çalışmalarını değerlendirmelerini basitleştirir.

Öğrencilere bir ödevi tamamlarken kendi performanslarını değerlendirebilecekleri standartlar ve kriterler sağlar.

Ölçeklerde belirlenen ölçütlerin velilere bildirilmesi, çocuklarına yardımcı olacak velilere kolaylık sağlar.

Tutum Ölçekleri: Özgüven'e (1999) göre, tutum bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hali veya eğilimdir. Kağıtçıbaşı ise (1999) tutumu bir bireye atfedilen bir eğilim olarak ifade ederek gözlenebilen, ortaya konan davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilim olduğunu belirtmiştir.

Tutumların ölçülmesinde en çok kullanılan yöntem Likert ölçeğidir. Likert tipi ölçeklerde, ölçülmek istenen tutumla ilgili çok sayıda olumlu ve olumsuz ifade yazılır. Bu ifadeler için, "Tamamen katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" ve "Kesinlikle katılmıyorum" biçiminde tepkide bulunulur. Böylece her cevaplayıcı, ölçekteki her ifadenin kapsadığı tutum objesine katılma / katılmama derecesini bildirmiş olur.

İKİNCİ BÖLÜM

1. MATERYAL VE YÖNTEM

1.1. Problem Cümlesi

2005- 2006 Eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan yeni sosyal bilgiler programının basılı hali ve programın uygulama sürecinde ortaya çıkan problemlerle ilgili öğretmen görüşleri nelerdir? Öğretmenlerin yeni ilköğretim Sosyal Bilgiler programının uygulanmasında karşılaşılan problemlere yönelik düzeltme ve geliştirme önerileri nelerdir?

1.1.1. Alt Problemler

1. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının basılı haline yönelik görüşleri nelerdir?

2. İlköğretim 4.ve 5.sınıf öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının uygulamasına yönelik görüşleri nelerdir?

3. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinin uygulanmasında karşılaşılan problemlere yönelik çözüm önerileri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okulları dördüncü ve beşinci sınıflarında uygulamaya konulan yeni sosyal bilgiler programını, öğretmen görüşlerinden yararlanarak değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda verilen problem cümlesinde ve alt problemlerdeki soruların cevapları araştırılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Hızla değişen ve gelişen dünyamız, her geçen gün beraberinde karmaşık sorunları ve buna bağlı olarak da çeşitli ihtiyaçları beraberinde getirmektedir. Bu durum, eğitim programlarının toplumsal ve evrensel ihtiyaçları karşılamak üzere sürekli araştırma, geliştirme

ve yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmıştır. Eğitim; program geliştirme çalışmalarıyla bu yöndeki ihtiyaca cevap verecek duruma getirilmelidir.

Program geliştirilirken, bir taraftan elde var olan eğitim programı uygulanmakta, diğer taraftan da uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümünde, mevcut araştırmalardan yararlanılmakta ya da aksiyon araştırmaları yapılmaktadır (Varış,1996:18).

Eğitim programının geliştirilmesinde öğretmenlerin alanın uzmanları ile birlikte davranmasının gerekir. Böylece hem program geliştirme rayına oturur, hem öğretmenin yetişmesine olanak sağlar hem de program geliştirmeye yönelik besleyici geri bildirimler verilebilir (Ertürk, 1998: 21- 23).

Yenilenen Sosyal Bilgiler programı, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşımı önemsemekle birlikte öğrenci merkezli, Sosyal Bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilme hedefinin başarıya ulaşabilmesi için; programın sürekli araştırılıp, gözden geçirilerek belirlenen eksikliklerin düzeltilmesi ve uygulama sürecinde karşılaşılan problemleri çözmeye yönelik geliştirme çalışmalarının yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu araştırma, ilköğretim 4.ve 5. sınıflarda okutulan yeni sosyal bilgiler programının bilimsel metotlarla yeniden değerlendirilip; eksik yönlerinin belirlenerek, uygulama sürecinde ortaya çıkan problemlere yönelik çözüm önerilerinin ilgililerin hizmetine sunulması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Kars ili merkezinde 2006–2007 öğretim yılında, 21 ilköğretim okulunda görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemi, Kars il merkezinde olup, ulaşılabilecek konumda bulunan 16 devlet okulu ve 1 özel okul olmak üzere toplam 17 ilköğretim okulunun 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklemini, 2006- 2007 öğretim yılında Kars ili merkezindeki İlköğretim okullarında görev yapan 71 sınıf öğretmeni ve 1 farklı branşa sahip öğretmenle sınırlıdır.

Bu Araştırma bir öğretim dönemi ile (Ekim2006- Haziran 2007) sınırlıdır.

1.6. Sayıtlar

Yeni hazırlanmış Sosyal Bilgiler programının böyle bir araştırmaya ihtiyacı vardır.

Elde edilen görüşler araştırmaya katılan öğretmenlerin gerçek görüşleridir.

Kullanılan ölçme aracı kapsam geçerliliği bakımından yeterlidir.

1.7. Araştırmanın Yöntemi

1.7.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında okutulmakta olan Sosyal Bilgiler dersinin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Bu araştırmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin uygulama sürecinde karşılaşılan problemler ve bu problemlere yönelik öneriler bu programı uygulayan 4.ve 5. sınıf öğretmenlerinin uygulanan ankete verdikleri cevaplar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

1.7.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanmasında öncelikle araştırmanın kuramsal boyutunun oluşturulması için gerekli literatür taraması yapılmıştır. Bu tarama çerçevesinde Sosyal Bilgiler, Tarih, Program Geliştirme, Milli Tarih, Coğrafya, Hayat Bilgisi ve araştırmayla ilişkili görülen birçok araştırma, makale, tez, kitap, dergi, yönetmelik vb. kaynaklar incelenmiştir.

Araştırmanın problemlerine yanıt bulmak ve gerekli verileri toplamak amacıyla önceden hazırlanmış ölçme araçlarının geliştirilip, uzman görüşleri de alınarak “Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Problemler ve Bu Problemlere Yönelik Çözüm Önerileri Anket Formu” (Ek-1) hazırlanmıştır.

Hazırlanan veri toplama aracı uygulanmadan önce çalışmalar Kars il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bir yazı ile sunulmuş ve araştırma için geliştirilen anketin uygulanmasına yönelik gerekli resmi izin alındıktan sonra araştırmacı tarafından örnekleme bulunan Kars ili İlköğretim okullarında görev yapan yirmi öğretmene güvenilirlik hesabı için uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına girilerek Kuder- Richardson güvenilirlik testi uygulanmış olup, güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha 0,95 olarak hesaplanmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı 0,50' den yüksek olduğu için bu araştırma anketi güvenilir olarak kabul edilmiştir. Güvenirlik testinden sonra anket, örnekleme bulunan Kars ili merkez ilköğretim okullarında görev yapan toplam 72 öğretmene uygulanmış ve toplanmıştır.

Araştırma anketinde dört bölüm yer almaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere yönelik üç soru yer almaktadır. İkinci bölümde öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programının basılı haline yönelik görüşlerini almak üzere toplam yirmi üç yargı yöneltmiştir. Üçüncü bölümde programın uygulama sürecinde karşılaşılan problemleri tespit etmek üzere öğretmenlere yirmi bir yargı verilmiştir. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise öğretmenlerin Sosyal Bilgiler programının uygulamasında karşılaşılan problemlere yönelik çözüm önerilerini içeren on bir yargıya yer verilmiştir.

On yedi ilköğretim okulunun 4.ve 5. sınıflarında görev yapan yetmiş iki sınıf öğretmenine anket formları dağıtılmış olup, dağıtılan ankete öğretmenlerin tamamı yanıt vermiştir. Anketin geri dönüş oranı % 100'dür. Ankette, öğretmenlerin kişisel bilgilerine, 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının basılı haline, uygulamada karşılaşılan problemlere ve bu problemlerin çözümüne yönelik öğretmen görüşlerini almak üzere toplam elli sekiz soru yer almaktadır.

1.7.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma için yapılan ilgili literatür taramasında elde edilen bulgular araştırmanın giriş bölümünde kullanılmıştır.

Verilerin çözümlemesi için uygulanan ankette elde edilen veriler değişkenlere göre sınıflandırılarak sayısallaştırılıp, bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak öğretmenlerin yanıtlarının yüzde ve frekansları belirlenmiştir. Yüzde ve frekans değerlerini gösteren tablolar hazırlanmış, tablolardaki değerlere göre sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada belirlenen problemin çözümüne yönelik olarak; hazırlanan anket formlarından toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıdaki alt başlıklara göre düzenlenmiştir.

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri, mezun oldukları eğitim birimi ve branşlarına yönelik elde edilen bulgular

2. İlköğretim birinci kademe Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile ilgili öğretmen görüşleri

3. İlköğretim birinci kademe Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulamasında karşılaşılan problemlere yönelik öğretmen görüşleri

4. Öğretmenlerin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına yönelik düzeltme ve geliştirme önerileri

Bulgular belirlenen başlıklar altında incelenmiş olup program; elde edilen verilere dayalı olarak; hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme bazında ayrıca değerlendirilmiştir.

1.1. Örneklemeye İlişkin Sayısal Veriler

Bu kesimde örneklemeye giren öğretmenlerin; mesleki kıdem, mezun olduğu okul türü ve görev yaptıkları branşa ilişkin bilgiler verilmektedir.

1.1.1. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları

Ankete katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları

Meslek Kıdem	f	%
0 – 5	6	8,3
6 – 10	25	34,7
11 – 15	15	20,8
16 – 20	6	8,3
21 üstü	20	27,8
Toplam	72	100,0

Tablo 1 incelendiğinde örnekleme oluşturan öğretmenlerin % 8,3’ü 0–5 yıllık, % 34,7’si 6–10 yıllık, % 20,8’i 11–15 yıllık, %8,3’ü 16–20 yıllık ve % 8,3’ü ise 20 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Elde edilen bu verilerden; ilköğretim 4. ve 5. sınıflarında görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 6 ile 15 yıl hizmet sürelerine sahip oldukları sonucuna ulaşılabilmektedir.

1.1.2. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları

Ankete cevap veren öğretmenlerin mezun oldukları okul türüne göre dağılımları Tablo 2’te yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre Dağılımları

Mezun Olunan Okul	f	%
Eğitim Enstitüsü (2 yıllık)	18	25,0
Fen Edebiyat Fakültesi	3	4,2
Eğitim Fakültesi	37	51,4
Diğer	14	19,4
Toplam	72	100,0

Tablo 2 incelendiğinde örnekleme oluşturan öğretmenlerin % 25'i eğitim enstitüsü mezunu, % 4,2'si fen edebiyat fakültesi mezunu, % 51,4'ü eğitim fakültesi mezunu, % 19,4'ü diğer fakültelerden mezun oldukları görülmektedir. İlköğretim 4. ve 5. sınıflarından görev yapan öğretmenlerin çoğunluğunun eğitim fakültesi mezunu olduğu buna rağmen Fen Edebiyat fakültesi mezunlarının ise % 4,2 gibi çok az bir orana sahip oldukları görülmektedir.

1.1.3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Branşa Göre Dağılımları

Ankete cevap veren öğretmenlerin görev yaptıkları branşa göre dağılımları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Branşa Göre Dağılımları

Görev Türü	f	%
Sınıf Öğretmenliği	71	98,6
Diğer	1	1,4
Toplam	72	100,0

Tablo 3 incelendiğinde örnekleme oluşturan öğretmenlerin % 98,6'sı sınıf öğretmeni olarak, % 1,4'ü ise farklı branş öğretmeni olarak görev yapmaktadırlar. Örneklem grubundaki öğretmenlerin birçoğu gerçekte sınıf öğretmenliği haricinde farklı branşlara sahip oldukları halde anketteki bu maddeyi genellikle sınıf öğretmeni olarak işaretlemeyi tercih etmişlerdir.

1.2. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Basılı Haline Ait Bulgular

1.2.1. Sosyal Bilgiler Programının Hedeflerine Ait Bulgular

Tablo 4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Hedeflerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1. Sosyal bilgiler programındaki amaç ve hedefler ilköğretim çağındaki çocukların gelişim devresine uygundur.	f	33	34	5	72
	%	45,8	47,2	6,9	100,0
5. Programın hedefleri (kazanımlar) birbiriyle tutarlıdır.	f	41	29	2	72
	%	56,9	40,3	2,8	100,0
14. Programda hedefler anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.	f	33	32	7	72
	%	45,8	44,4	9,7	100,0
15. Programın hedefleri, öğrencilerin hazır Bulunuşluk (araştırma becerisi, karar verme becerisi v.b) düzeyine uygundur.	f	20	33	19	72
	%	27,8	45,8	26,4	100,0
17. Programın hedefleri (kazanımlar) öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmıştır.	f	24	37	11	72
	%	33,3	51,4	15,3	100,0
2. Programda belirlenen hedefler, programın içeriğiyle tutarlıdır.	f	32	39	1	72
	%	44,4	54,2	1,4	100,0

Araştırmaya katılan ilköğretim 4.ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler programının hedefleri açısından genel olarak olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Hedeflerin çocukların seviyelerine uygun olmadığını düşünen öğretmenlerin oranı sadece % 6,9' dur. Bu yargıya öğretmenlerin % 45,8'i olumlu görüş bildirmiş, % 47,2 ise kısmen şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Hedeflerin öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak tasarlanmış olması eğitim programının başarı oranını yükseltmektedir..

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu hedeflerin birbiriyle tutarlı olduğu konusunda % 56,9 oranında olumlu yargıya varmış, hedeflerin tutarsız olduğunu düşünen öğretmenleri oranı % 2,8' de kalmıştır. Bu yargıya öğretmenlerin 40,3'ü kısmen şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular programdaki hedeflerin birbiriyle tutarlı olduğunu göstermektedir. Hedeflerin birbirini desteklemesi, programın önemli özelliklerinden biri olması itibariyle önem arz etmektedir.

Programda hedeflerin anlaşılır bir şekilde ifade edildiğini düşünen öğretmenler % 45,8 oranındadır. Öğretmenlerin % 44,4'ü bu görüşe kısmen katılmış, sadece % 9,7 oranında bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Hedeflerin programda anlaşılır bir şekilde ifade edilmiş olduğu söylenebilir. Programın uygulayıcıları olan öğretmenler açısından hedeflerin anlaşılır olması, davranış kazandırmada kolaylık sağlamıştır.

Elde edilen bulgular sonucunda programın hedeflerinin, öğrencilerin hazır bulunuşluk (araştırma becerisi, karar verme becerisi v.b) düzeyine uygun olduğunu düşünen öğretmenlerle (%27,8) , hedeflerin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmadığını düşünen öğretmenlerin (%26,4), hemen hemen birbiriyle aynı oranda olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni öğretmenlerin birbirinden farklı sosyal, kültürel ve ekonomik ortamlarda bulunan okullarda çalışmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu yargıya öğretmenlerin % 45,8'i kısmen şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 51,4'i "programın hedeflerinin (kazanımlar) öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmıştır" yargısına kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Hedeflerin öğrenci ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlandığını düşünen öğretmenlerin oranı % 33,3'tür. Öğretmenlerin % 15,3'ü ise hedeflerin öğrenci ihtiyaçlarına uygun olmadığı şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulardan genel olarak sosyal bilgiler programındaki hedeflerin öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış olduğu yargısına ulaşılmaktadır.

Öğretmenler hedeflerin içerikle tutarlı olduğu görüşünü % 44,4 oranında kabul etmiş, bu görüşe sadece % 1,4 gibi çok az bir oranla karşı çıkmıştır. Öğretmenlerin % 54,2'lük bir kesimi ise hedeflerin kısmen içerikle tutarlı olduğu yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Elde edilen veriler ışığında sosyal bilgiler programında hedeflerin içerikle tutarlı olduğu söylenebilir.

1.2.2. Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine Ait Bulgular

Tablo 5. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
6. Program yapılandırıcı öğretim yaklaşımını yansıtmaktadır.	f	38	26	8	72
	%	52,8	36,1	11,1	100,0
9. Programın içeriğinde modern, bilimsel yöntemler kullanılmıştır.	f	34	33	5	72
	%	47,2	45,8	6,9	100,0
10. Program toplumun sosyolojik yapısıyla uyumludur.	f	28	26	18	72
	%	38,9	36,1	25,0	100,0
11. Uygulanmakta olan programda konular azaltılmıştır.	f	47	22	3	72
	%	65,3	30,6	4,2	100,0
13. Programda yapılması gereken etkinlikler öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	f	25	38	9	72
	%	34,7	52,8	12,5	100,0
18. Sosyal bilgiler programını oluşturan disiplinler arasında bir denge sağlanabilmiştir.	f	15	44	13	72
	%	20,8	61,1	18,1	100,0
20. Program öğretmenlere bu programı nasıl uygulayacakları hakkında yardımcı olabilmektedir.	f	24	38	10	72
	%	33,3	52,8	13,9	100,0
21. Programın içeriği günümüz koşulları için yetersizdir.	f	26	26	20	72
	%	36,1	36,1	27,8	100,0
22. Bu program eğitim sistemimize uygundur.	f	11	41	20	72
	%	15,3	56,9	27,8	100,0
23. Bu program toplumsal problemlere (sosyolojik, kültürel v.s.)çözüm getirebilir niteliktedir.	f	8	41	23	72
	%	11,1	56,9	31,9	100,0

Programın yapılandırmacı öğretim yaklaşımını yansıttığını düşünen öğretmenlerin oranı % 52,8'dir. Bu yargıya öğretmenler % 11,1 oranında hayır, % 36,1 oranında da "kısmen" şeklinde ifadelerini belirtmişlerdir. Bilginin, öğrencinin kendisi tarafından aktif bir şekilde yapılandırılması gerektiğini ve öğretmenden öğrenciye aktarılamayacağını ileri süren yapılandırıcı öğrenme teorisi günümüzde hızla ilerleyen bilim ve teknolojiye cevap verir nitelikte olması bakımından önemlidir. Programın bu yaklaşımla hazırlanmış olması öğrencilerin geleceğe tam donanımlı olarak hazırlanması bakımından önemlidir.

Programın içeriğinde modern, bilimsel yöntemler esas alındığını düşünen öğretmenlerin oranı % 47,2'dir. Öğretmenler bu yargıya % 6,9 oranında karşı çıkmış bununla birlikte % 45,8 oranında "kısmen" şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Programın içeriğinin günümüz

koşullarına uygun olarak modern ve bilimsel yöntemlerin dikkate alınarak hazırlanmış olması programın başarısını artırır niteliktedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 38,9'u programı, toplumun sosyolojik yapısıyla uyumlu bulurken; % 25,02'ı sosyolojik yapıya uyumlu bulmamıştır. Öğretmenlerin % 36,1'i ise bu görüşü "kısmen" olumlu bulmuşlardır. Programın ülkemizdeki farklı sosyolojik yapıların tümüne cevap verebilmesi mümkün olmasa bile araştırma bulguları programın, bu duruma genel olarak cevap verir nitelikte olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Öğretmenlerin % 65,3'ü uygulanmakta olan programda konuların azaltıldığı yönünde olumlu düşünürken, sadece % 4,2'si bu yargıya olumsuz yanıt vermiş, % 30,6'sı da görüşlerini "kısmen" şeklinde ifade etmişlerdir. Yeni hazırlanan sosyal bilgiler programında yakından uzağa ilkesi dikkate alınıp konular somuttan soyuta doğru alt sınıflardan üst sınıflara doğru bir yayılım gösterecek şekilde tasarlanmış bunun paralelinde konu sayısının önceki programa göre azaltılmış olduğu görülmektedir.

Programda yapılması gereken etkinliklerin öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğu yargısına öğretmenlerin % 52,8'i "kısmen" katılmış, bu görüşe öğretmenlerin % 34,7'si tamamen katılmasına rağmen, % 12,5'i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Etkinliklerin öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun olarak tasarlanmış olması, öğrencilerin etkinlikleri zorlanmadan ve severek yapmalarını, derse aktif olarak katılmalarını sağlamaktadır.

Sosyal bilgiler programını oluşturan disiplinler arasında denge sağlanabilmiştir görüşüne öğretmenlerin % 61,1'i "kısmen" katıldıklarını belirtirken, % 20,8'i tamamen katıldıklarını, buna rağmen öğretmenlerin % 18,1'i ise katılmadıkları yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Genel olarak sosyal bilgiler programını oluşturan disiplinler arasında denge sağlanmış olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 52,8'i programın öğretmenlere, bu programı nasıl uygulayacakları hakkında yardımcı olduğuna "kısmen" katılmış, % 33,3'ü ise tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Buna rağmen öğretmenlerin % 13,9'u bu yargıya olumsuz ifade kullanmışlardır. Yeniden yapılandırmacı eğitim yaklaşımının gerektirdiği ölçütlerin, programın uygulayıcıları olan öğretmenler tarafından açık ve anlaşılır olması, programın daha rahat ve kolay uygulanmasını sağlamakla birlikte programın tam olarak başarılı bir şekilde uygulanabilmesi öğretmenlerin mesleki becerilerine bağlıdır.

“Programın içeriği günümüz koşulları için yetersizdir” yargısına öğretmenlerin % 27,8’si katılmadıklarını ifade ederken, % 36,1’i kısmen ve tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin % 56,9’u programın eğitim sistemimize “kısmen” uygun olduğunu düşünürken , % 27,8’i uygun olmadığını belirtmiştir. Programın eğitim sistemimize uygun olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı % 15,3’tür. Bilginin üretimi, kullanımı ve toplumsal gelişmeye olan etkisi dikkate alındığında eğitimin, toplumların öncelikli konularının başında geldiği söylenebilir. Eğitim programları bu ihtiyaca göz önünde bulundurularak hazırlanmakta olmasına rağmen araştırma bulgularından, bu programın eğitim sistemine uygun olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Öğretmenler bu programın toplumsal problemlere çözüm getirebilir nitelikte olduğu yargısına % 56,9’u “kısmen” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Bu görüşe öğretmenlerin % 11,1’i katılmış buna rağmen % 31,9’u ise katılmadıklarını hayır şeklinde ifade etmişlerdir.

1.2.3. Sosyal Bilgiler Programdaki Eğitim Durumlarına (Yöntem- Teknik, Araç Gereç ve Diğer Şartlar) Ait Bulgular

Tablo 6: Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Durumlarına (İçerik, yöntem- teknik ve diğer şartlar) İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
3. Programda yapılması öngörülen etkinliklerle, eğitimde bütünlüğün sağlanması gerçekleştirilmiştir.	f	24	39	9	72
	%	33,3	54,2	12,5	100,0
4. Programda kazandırılması hedeflenen beceriler öğrenci seviyesine uygundur.	f	27	35	10	72
	%	37,5	48,6	13,9	100,0
16. Programda öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayacak yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.	f	45	25	2	72
	%	62,5	34,7	2,8	100,0
7. Programda önerilen yöntem ve teknikler için eğitimin alt yapısı yeterlidir.	f	4	33	35	72
	%	5,6	45,8	48,6	100,0
8. Programda esas alınan çoklu zekâ kuramı, mevcut eğitim sistemiyle uygulanabilir.	f	15	35	22	72
	%	20,8	48,6	30,6	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler programının eğitim durumları bakımından genel olarak olumlu izlenimlere sahip oldukları elde edilen veriler sonucunda bariz olarak ortaya konmuştur.

“Programda yapılması öngörülen etkinliklerle, eğitimde bütünlüğün sağlanması gerçekleştirilmiştir” yargısına olumlu görüş bildiren öğretmenlerin oranı % 33,3’tür. Bu görüşe öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (% 54,2) kısmen yargısıyla ortak görüş bildirip, bu yargıya çekimser kaldıklarını ortaya koyarlarken; % 12,5 oranında da bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Verilen etkinlik uygulamalarının zorunlu tutulması yerine öğretmenin kendi seçimine bırakılması durumunda bölgesel seviye farklarının etkinlikleri işlemede çıkarmış olduğu sorunları tamamen ortadan kaldırılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler “ Programda kazandırılması hedeflenen beceriler öğrenci seviyesine uygundur” yargısına % 48,6 oranında “kısmen” katılmışlardır. Bu yargıya öğretmenlerin % 37,5’i olumlu yaklaşırken; % 13,6 oranında becerilerin öğrencilerin seviyelerine uygun olmadığını belirtmişlerdir. Beceriler öğrencilere öğrenme sürecinde kazandırılması, geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi planlanan kabiliyetler olması itibarıyla bu kabiliyetlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olarak tasarlanmış olması hedefleri daha ulaşılır kılacaktır.

Programda öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayacak yöntem ve tekniklere yer verildiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 62,5’tir. Bu yargıya öğretmenlerin sadece % 2,8 i katılmamış, % 34,7 oranında da kısmen şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Genel olarak yapısalcı eğitim yaklaşımıyla hazırlanan yeni sosyal bilgiler programında, öğrencileri derslerde daha aktif kılacak yöntem ve tekniklere yer verildiği görülmektedir.

Öğretmenlerin % 48,6’sı programda önerilen yöntem ve teknikler için eğitimin alt yapısının yetersiz olduğunu, % 5,6’sı ise alt yapının yeterli olduğu yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Bu yargıya öğretmenlerin 45,8’i ise “kısmen” katılmışlardır. Elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler programında yer alan yöntem ve tekniklerin uygulanabilmesi için eğitimin alt yapısının yeterli olmadığı bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin % 48,6’sı programda esas alınan çoklu zekâ kuramının “kısmen” mevcut eğitim sistemiyle uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Çoklu zekâ kuramının mevcut sistemle uygulanabileceğini düşünen öğretmenlerin oranı 20,8 iken, bu yargıya katılmayan

öğretmenlerin oranı ise % 30,6'dır. Türkiye'de, uzun yıllar boyunca davranışçı kuramın Blum'un tam öğrenme modeli ile ilişkilendirilerek eğitim çevrelerinde yaygın bir biçimde kullanılması nedeniyle bu kuramın ilkelerinden vazgeçilememesi çoklu zekâ kuramının uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

1.2.4. Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirme Durumlarına Ait Bulgular

Tablo 7. Öğretmenlerin Programın Değerlendirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
12. Program genel ölçme-değerlendirme ve sınav sistemi açısından sorun oluşturmaktadır	f	35	28	9	72
	%	48,6	38,9	12,5	100,0
19. Programda ölçme-değerlendirme konusunda, öğretmenlere yardımcı olacak yeterli açıklamalar yapılmıştır	f	26	31	15	72
	%	36,1	43,1	20,8	100,0

Araştırma sonuçlarına göre yeni Sosyal Bilgiler programının genel ölçme-değerlendirme ve sınav sistemi açısından sorun oluşturduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin % 48,6' sını bu yargıya tamamen katıldıklarının ifade ederken, % 38,9'u kısmen katıldıkları yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. %12,5'lik bir kesim ise bu programın ölçme-değerlendirme ve genel sınav sistemi bir sorun oluşturduğu fikrine katılmamaktadır. Sınav sisteminin programa göre yeniden düzenlenmesiyle bu sorunun ortadan kaldırılacağı düşünülmektedir.

Programda ölçme ve değerlendirme konusunda öğretmenlere yeterli açıklamalar yapılmış olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı % 36,1'dir. Bu yargıya öğretmenlerin % 43,1'i kısmen katılmış olup, % 20,8'i ise öğretmenlere ölçme değerlendirme konusunda yeterli açıklama yapılmadığını belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, genel olarak ölçme değerlendirme hakkında yeterli açıklama yapılmış olduğu görüşünün ortaya çıkmış olmasına rağmen ölçme ve değerlendirme kriterlerinde kavram karmaşası yaşandığı gözlenmektedir.

1.3. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

1.3.1. Sosyal Bilgiler Programında Hedeflerin Ulaşılabilirliğine Ait Bulgular

Tablo 8. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programında Hedeflerin Ulaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1. Sosyal bilgiler programının genel hedeflerine ulaşılabilirliktedir.	f	12	51	9	72
	%	16,7	70,8	12,5	100,0
7. Programın hedefleri öğrencileri ezberden uzaklaştıracak şekilde tasarlanmıştır.	f	41	26	5	72
	%	56,9	36,1	6,9	100,0
21. Bu ders öğrencilere bir kazanım sağlayamamaktadır.	f	10	22	40	72
	%	13,9	30,6	55,6	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 70,8'i sosyal bilgiler programının hedeflerine "kısmen" ulaşılabilen olduğunu belirtmiş, bu yargıya öğretmenlerin % 16,7'si evet şeklinde olumlu görüşlerini belirtirken, % 12,5'i hayır seçeneği ile yargıya katılmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda genel olarak yeni sosyal bilgiler programının hedeflerine ulaşıldığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Önceki sosyal bilgiler dersinin çoğunlukla ezbere dayalı olması öğrencilerin sınavlarda başarısını düşmesine neden olmaktadır. Yeni programın bu anlayıştan uzak olarak tasarlanmış olması olumlu bir gelişimdir. Fakat bu durum uygulanan sınav sisteminin de programa uygun olarak düzenlenmesi gerektirmektedir. Öğretmenlerin % 56,9'u programın hedeflerinin öğrencileri ezberden uzaklaştıracak şekilde tasarlandığını düşünürken, % 6,9'u bu yargıya hayır şeklinde olumsuz görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin % 36,1'i ise görüşlerini "kısmen" şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu dersin öğrencilere bir kazanım sağlayamadığı görüşüne katılmayan öğretmenlerin oranı % 55,6'dır. Öğretmenler bu yargıya % 30,6 oranında "kısmen", % 13,9 oranında ise evet şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Program öğrencileri hayata hazırlamayı hedeflemektedir. Bu hedeflerin ulaşılabilir olduğu araştırma sonucunda elde edilen verilerde görülmektedir.

1.3.2. Sosyal Bilgiler Programının İçeriğinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

Tablo 9. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının İçeriğinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
2. Sosyal bilgiler programında verilen kavramları öğrenciler anlayabilmektedir.	f	24	33	15	72
	%	33,3	45,8	20,8	100,0
9. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin (eleştirel düşünme, karar verme v.b) yetersiz olması bu programın uygulamasında güçlükler yol açmaktadır.	f	37	30	5	72
	%	51,4	41,7	6,9	100,0
10. Uygulanmakta olan bu programda öğretmenin yükü azaltılmıştır.	f	20	17	35	72
	%	27,8	23,6	48,6	100,0
17. Programda yer alan farklı disiplin alanları, verilen konularla yeterli düzeyde işlenebilmektedir.	f	20	46	6	72
	%	27,8	63,9	8,3	100,0
18. Bu derste öğrencilere milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerler verilebilmektedir.	f	33	33	6	72
	%	45,8	45,8	8,3	100,0
19. Bu program öğrenciyi sosyal hayata hazırlamakta yeterlidir.	f	13	43	16	72
	%	18,1	59,7	22,2	100,0

Öğrencilerin ünitelerle ilgili çeşitli sosyal kavramları anlayabilmeleri ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından biridir. Öğrencilerin ilk defa karşılaştıkları sosyal kavramları anlamakta güçlük çekmeleri bu kavramları birbirine karıştırıp, yanılmalarına neden olmaktadır. Yeni sosyal bilgiler programında verilen kavramları öğrencilerin anlayabildiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 33,3'tür. Öğretmenler bu yargıya % 20,8 oranında olumsuz görüş belirtirken, % 45,8 oranında da görüşlerini "kısmen" şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin yetersiz olmasının programın uygulamasında güçlükler yol açtığına ilişkin olarak % 41,7 oranında "kısmen" görüşünü benimsemişlerdir. Öğretmenler bu yargıya % 51,4 oranında katılmış, % 6,9 oranında ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin yetersiz olması öğretmenin yükünü artırmakta ve dersin başarısını düşürmektedir.

Öğretmenlerin % 23,6'sı uygulanmakta olan sosyal bilgiler programında öğretmenin yükünün "kısmen" azaldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin % 48,6'sı öğretmenin yükünün

azalmadığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenin yükünün azaldığını düşünen öğretmenlerin oranı % 27,8'dir.

Sosyal Bilimler, insanlar arası ilişkileri inceler ve genel olarak, toplumda insan davranışlarıyla ilgilenen disiplinleri içerir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 63,9'u programda yer alan farklı disiplin alanlarının verilen konularla "kısmen" yeterli işlenebildiğini belirtmişlerdir. Konuların yeterli düzeyde işlenebildiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 27,8'dir. Öğretmenler bu yargıya % 8,3 oranında katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Programda; 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunda belirtilen "... Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan yurttaşlar olarak yetiştirmek ..." ilkesi merkeze alınarak evrensel değerler verildiği görüşüne katılan öğretmenlerin oranı % 45,8'tir. Bu yargıya öğretmenlerin % 8,3'ü katılmamış, % 45,8 oranında da "kısmen" görüşünü benimsemişlerdir.

Öğretmenler bu programın öğrenciyi sosyal hayata hazırlamakta yeterli olduğu görüşüne % 59,7 oranında "kısmen" katılmış, % 22,2'si ise katılmadıklarını hayır şeklinde ifade etmişlerdir. Bu yargıya öğretmenlerin % 18,1'i katılmıştır. Yeni sosyal bilgiler programının öğrencileri sosyal hayata hazırlamakta yeterli olduğu araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır.

1.3.3. Sosyal Bilgiler Programında Eğitim Durumlarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

Tablo 10. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitim Durumlarının Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
3. Sosyal bilgiler dersinde öğrenciler aktif öğrenme faaliyetleri yapabilmektedir.	f	25	46	1	72
	%	34,7	63,9	1,4	100,0
5. Öğrenciler bu derse seveerek katılmaktadır.	f	28	39	5	72
	%	38,9	54,2	6,9	100,0
4. Programın tam olarak tanıtılmaması uygulama sürecinde zorluklara neden olmaktadır.	f	51	19	2	72
	%	70,8	26,4	2,8	100,0
8. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere aktif öğrenme becerisi kazandıracak yöntemler uygulanabilmektedir.	f	28	40	4	72
	%	38,9	55,6	5,6	100,0
14. Programın derse yönelik uygun yöntem ve tekniklerin uygulanmasında öğretmenlere yol göstermesi bu dersin daha kolay işlenmesini sağlamıştır.	f	24	42	6	72
	%	33,3	58,3	8,3	100,0
20. Bu derste farklı öğrenme- öğretme yöntem ve teknikleriyle her öğrenciye ulaşılabilirliktedir.	f	16	40	16	72
	%	22,2	55,6	22,2	100,0
13. Bu program, bir önceki programa göre daha fazla uygulama kolaylığına sahiptir.	f	28	25	19	72
	%	38,9	34,7	26,4	100,0
12. Etkinliklerde kullanılan araç-gereç ve gerekli ortamın sağlanamaması programın hedefine ulaşmasını engellemektedir.	f	54	17	1	72
	%	75,0	23,6	1,4	100,0
15. Bu derste ders kitapları haricinde öğrencilerin seviyesine uygun farklı kaynaklardan yararlanılabilmektedir.	f	29	20	23	72
	%	40,3	27,8	31,9	100,0
16. Etkinliklerde yer alan araç- gereçlere ulaşmada sorun yaşanmaktadır.	f	46	19	7	72
	%	63,9	26,4	9,7	100,0
6. Etkinliklerin tam olarak yapılabilmesi için verilen süre yeterlidir.	f	6	15	51	72
	%	8,3	20,8	70,8	100,0
11. Programın uygulamasında güçlükler yol açan en önemli nedenlerden biri sınıfların kalabalık olmasıdır.	f	56	5	11	72
	%	77,8	6,9	15,3	100,0

Aktif öğrenme, dünya çapında yaygınlaşan etkin bir eğitim sistemi haline gelmiştir. Çocuğun materyallerle bire bir çalıştığı, insanlar, fikirler ve olaylarla doğrudan bağlantı içinde

edindiği deneyimlerini yorumlayarak yeni fikirler geliştirdiği bir öğrenme şekli olan aktif öğrenme, yapılandırmacı eğitim yaklaşımında önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme becerileri kazandıracak yöntemlerin uygulanabildiği araştırma sonucunda elde edilen bulgularda ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden yalnızca % 5,6'sı sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme becerisi kazandıracak yöntemlerin uygulanabileceği görüşüne karşı çıkmıştır. Bu görüşe % 55,6 oranında "kısmen" katılım sağlandığı görülürken; % 38,9 oranında da tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler % 38,9 oranında öğrencilerin bu derse severek katıldığı görüşünü savunurken % 54,2 oranında da "kısmen" severek katıldıklarını belirtmişlerdir. % 6,9'u ise öğrencilerin bu derse severek katılmadıklarını düşünmektedir. Genel olarak öğrencilerin bu derse severek katıldıkları araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır.

Öğretmenler %70,8 oranında programın tam olarak tanıtılmamasının uygulama sürecinde zorluklara neden olduğu görüşünü belirtirken; % 26,4 oranında da "kısmen" zorluklara neden olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece % 2,8'i olumsuz yönde görüşlerini belirtmişlerdir. Programın iyi tanıtılması, programın uygulayıcıları olan öğretmenler açısından önemlidir. Bu durum programın başarısına olumlu ya da olumsuz yönde etki etmekle birlikte öğretmenin yeterliliği de bu etken üzerinde önemli bir role sahiptir.

Öğretmenlerden % 63,9'u sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin "kısmen" aktif öğrenme faaliyetleri yapabildiği görüşündedir. Bu yargıya sadece % 1,4 oranında olumsuz görüş belirtirken; öğretmenlerin % 34,7'si bu derste öğrencilerin aktif öğrenme faaliyeti yapabildikleri görüşüne katılmışlardır. Araştırma sonuçları bu derste aktif öğrenme faaliyetlerinin yapılabildiğini ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar dersin bütün sınıfça aktif bir şekilde işlenebilmesini kısmen engeller niteliktedir.

Programın derse yönelik uygun yöntem ve tekniklerin uygulanmasında öğretmenlere yol göstermesi bu dersin daha kolay işlenmesini sağlamıştır görüşüne öğretmenlerin % 58,3'ü "kısmen" katılmıştır. Öğretmenler bu görüşe % 33,3 oranında tamamen katıldıklarını ifade ederken, % 8,3 oranında da katılmadıklarını belirtmişlerdir. Programda derse yönelik çok çeşitli, uygun yöntem ve tekniklere yer verilmiş olması öğretmenlerin bu dersi daha kolay işlemelerini sağlamıştır.

Öğretmenlerin % 55,6'sı bu derste farklı öğrenme- öğretme yöntem ve teknikleriyle “kısmen” her öğrenciye ulaşılabildiğini belirtmişlerdir. Bu görüşe öğretmenler % 22,2 oranında bir eşitlikle katılıp katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda kısmen her öğrenciye ulaşılabildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Davranışçı eğitim yaklaşımıyla ders işlemeyi benimsemiş olan öğretmenlerin yapılandırıcı eğitim yaklaşımı uygulamasında zorluklar çekmiş olması kaçınılmaz bir gerçektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 38,9'u bu programın bir önceki programa göre daha fazla uygulama kolaylığına sahip olduğu görüşünü benimserken; % 26,4 oranında bu görüşe karşı çıkmışlardır. Öğretmenlerin % 34,7'si bu görüşe “kısmen” katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Etkinliklerde kullanılan araç- gereç ve gerekli ortamın sağlanamamasının programın hedefine ulaşmasını engellediğini düşünen öğretmenlerin oranı % 75,0' dır. Bu görüşe karşı çıkan öğretmenlerin oranı sadece % 1,4'tür. Öğretmenlerin % 23,6'sı “kısmen” bu yargının doğru olduğunu belirtmişlerdir. Yapılandırıcı eğitim yaklaşımında çok önemli yeri olan araç gereçlerin yetersizliği eğitimin hedeflerine ulaşmayı engeller niteliktedir.

Ders kitapları haricinde bu derste öğrencilerin seviyesine uygun farklı kaynaklardan yararlanılabildiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 40,3'tür. Bu görüşe katılmayan öğretmenler oranı % 31,9 iken; “kısmen” katılan öğretmenlerin oranı % 27,8'dir. Yapılandırıcı eğitim yaklaşımıyla hazırlanan sosyal bilgiler programında etkinlikler, ders kitaplarının dışında birincil veri kaynakları ve kullanılabilir materyallere dayandırılmıştır.

Öğretmenlerin % 63,9'u etkinliklerde yer alan araç- gereçlere ulaşmada sorun yaşadığı görüşünü benimserken, bu görüşe % 9,7 oranında karşı çıkmıştır. Öğretmenlerin % 26,4'ü “kısmen” sorun yaşadığını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin verdikleri cevapların oranlarına bakıldığında sosyal bilgiler dersinde gereken araç gereçlere ulaşmada sorun yaşandığı görülmektedir.

Etkinliklerin tam olarak yapılabilmesi için verilen sürenin yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı sadece % 8,3'tür. Öğretmenlerin % 70,8'i verilen sürenin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte verilen sürenin “kısmen” yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı % 20,8'dir. Etkinliklerin yapılabilmesi için verilen sürenin yetersiz olduğu araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %77,8'i programın uygulanmasında güçlüklerle yol açan en önemli nedenlerden birinin sınıfların kalabalık olmasıdır görüşüne katılırken; öğretmenlerin % 15,3'ü bu görüşe katılmadıklarını belirtmiş bununla birlikte evet, % 6,9 oranında da “kısmen” katıldıklarını ifade etmişlerdir. Sınıfların kalabalık olması yapılandırmacı eğitim yaklaşımında kullanılan aktif öğrenmenin gerektirdiği eğitim ortamını engeller nitelikte olduğundan; programın tam olarak uygulanabilirliğini ortadan kaldırmaktadır.

1.4. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Uygulama Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Düzeltme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular

1.4.1. Sosyal Bilgiler Programının Hedeflerine Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular

Tablo 11. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Hedeflerine Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1. Sosyal bilgiler programının hedefleri (kazanımlar) daha belirgin ve anlaşılır bir şekilde yeniden düzenlenmelidir.	f	40	27	5	72
	%	55,6	37,5	6,9	100,0
9. Programın hedefine ulaşması için araç- gereç desteği sağlanmalıdır.	f	67	3	2	72
	%	93,1	4,2	2,8	100,0
8. Program toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden hazırlanmalıdır.	f	44	22	6	72
	%	61,1	30,6	8,3	100,0
11. Program daha güncel olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.	f	46	21	5	72
	%	63,9	29,2	6,9	100,0

Programda yer alan kazanımlar, öğretmenlerin anlayacağı dilden uzak tutularak çok fazla akademik ve teknik bir dille ifade edilmiştir. Bu durum araştırma sonucunda da açık bir şekilde görülmektedir. Sosyal bilgiler programının hedefleri (kazanımlar) daha belirgin ve anlaşılır bir şekilde yeniden düzenlenmelidir yargısına öğretmenlerin % 55,6'sı katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu yargıya öğretmenlerin % 37,5'i kısmen katıldıklarını belirtirken; sadece % 6,9'u katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Kazanımların, bütün ülke genelinde öğretmenlerin anlayabileceği bir şekilde yeniden düzenlenmesi programın başarısı üzerinde önem arz etmektedir.

Öğretmenlerin % 93,1'i programın hedefine ulaşması için araç- gereç desteği sağlanması görüşüne katılmaktadır. Bu görüşe katılmayanların oranı sadece % 2,8'dir. Öğretmenler araç gereç desteğinin sağlanması görüşüne % 4,2 oranında "kısmen" katıldıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda etkinliklerde kullanılması gereken araç ve gereç konusunda sıkıntı yaşandığı ortaya çıkmış, bu durumun hedeflere ulaşmada engel olduğu için araç gereç desteğinin önemi belirtilmiştir.

Bireylerin içinde buldukları topluma uyum gösterebilmeleri; eğitim programları hedeflerinin, toplumun özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmasını gerektirir. Öğretmenlerin % 30,6'sı programın toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden hazırlanması görüşüne "kısmen" katılmışlardır. Öğretmenlerin % 61,1'i programın yeniden hazırlanması gerektiğini düşünmektedirler. Programın yeniden hazırlanmasını gerekli bulmayan öğretmenlerin oranı % 8,3'tür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; genel olarak programda yer alan hedeflerin, toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Program daha güncel olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir görüşüne katılan öğretmenlerin oranı %63,9'dur. Öğretmenler bu görüşe % 29,2 oranında "kısmen" katılırken, % 6,9 oranında katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretiminin amaçları doğrultusunda, toplumu ilgilendiren her sorunda çözüm üretebilmek için istekli ve katılımcı bireylerin yetiştirilmesi ancak güncel olaylardan etkili bir biçimde yararlanılarak hazırlanan bir öğretim programıyla gerçekleştirilebilir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler programını daha güncel bir şekilde yeniden hazırlanması gerekmektedir.

1.4.2. Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular

Tablo 12. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
2. Sosyal bilgiler programının içeriğinde yer alan ünitelerin kapsamı genişletilmelidir.	f	29	20	23	72
	%	40,3	27,8	31,9	100,0
3. Programda yer alan etkinlik sayısı öğretmenin seçimine bırakılmalıdır.	f	64	7	1	72
	%	88,9	9,7	1,4	100,0
6. Programda daha çok bilgiye yer verilmelidir.	f	40	20	12	72
	%	55,6	27,8	16,7	100,0

Programda yer alan ünitelerin kapsamı belirlenirken; öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, yeteneklerin geliştirmesi ve hedefler dikkate alınmalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 40,3'ü sosyal bilgiler programının içeriğinde yer alan ünitelerin kapsamının genişletilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu yargıya katılmayan öğretmenlerin oranı % 31,9 iken; “kısmen” katılanların oranı % 27,8'dir.

Öğretmenlerin % 88,9'u programda yer alan etkinlik sayısının öğretmenlerin seçimine bırakılması gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmenler bu yargıya % 9,7 oranında “kısmen” katılmadıklarını belirtirken, % 1,4 oranında katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Programda bir başlık altında yer alan etkinliklerin öğretmeni sınırlamış olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin büyük bir bölümü etkinliklerin kendi seçimlerine bırakılması gerektiği üzerinde olumlu görüş bildirmişlerdir.

Yapılandırıcı eğitim yaklaşımının amacında öğrenciye bilgi vermek değil, bilgiye nasıl ulaşacaklarını öğrenmelerini sağlamaktır. Öğretmenlerin % 27,6'sı programda daha çok bilgiye yer verilmesi görüşüne “kısmen” katılmış, % 16,7'si ise katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler % 55,6 oranında programda bilgiye daha çok yer verilmesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir.

1.4.3. Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Durumlarına Yönelik Düzeltme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular

Tablo 13. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Durumlarına Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
4. Sosyal bilgiler ders saati artırılmalıdır.	f	38	6	28	72
	%	52,8	8,3	38,9	100,0
5. Bu dersi branş öğretmenleri okutulmalıdır.	f	23	6	43	72
	%	31,9	8,3	59,7	100,0
7. Programa yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri artırılmalıdır.	f	57	8	7	72
	%	79,2	11,1	9,7	100,0

Sosyal bilgiler ders saati artırılması gerektiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 52,8'dir. Öğretmenlerin % 38,92'u ders saatinin yeterli olduğunu düşünürken, % 8,3'ü bu görüşe "kısmen" katıldıklarını belirtmişlerdir. Ders saatlerinin yetersizliği buna rağmen kazanımların fazla olması bu yönde bir sorunu ortaya çıkarmaktadır. Ders saatlerinin artırılması ya da kazanımların azaltılması durumunda bu sorun ortadan kalkacaktır.

Öğretmenler % 31,9 oranında bu dersin branş öğretmenlerinin okutması gerektiği görüşüne katılmışlardır. Öğretmenler bu yargıya % 59,7 oranında katılmadıklarını ifade ederken, % 8,3 oranında "kısmen" katıldıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinin branş öğretmenlerinin okutmasına gerek duyulmayarak, sınıf öğretmenleri tarafından okutulması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Davranışçı eğitim yaklaşımından, çağın gereklerine uygun olarak yapılandırmacı eğitim yaklaşımıyla yeniden hazırlanan sosyal bilgiler programının başarısı, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin becerilerine ve program hakkında bilgilendirilme derecelerine bağlıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 79,2'si programa yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerinin artırılmasını gerekli bulurken, % 11,1'i "kısmen" gerekli bulmuştur. Bu yargıya % 9,7 oranında karşı çıkmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda; programı tanıtıcı hizmet içi eğitim faaliyetlerinin, programın başarısı üzerinde önemli bir etken olduğu ortaya konulmuştur.

1.4.4. Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirme Durumlarına Yönelik Düzeltme ve Çözüm Önerilerine Ait Bulgular

Tablo 14. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirme Durumlarına Yönelik Düzeltme Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Sorular		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
10. Programda yer alan ölçme-değerlendirme kriterleri araç-gereç ve zaman bakımından daha ekonomik olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir	f	59	11	2	72
	%	81,9	15,3	2,8	100,0

Programda yer alan ölçme – değerlendirme kriterleri araç-gereç ve zaman bakımından daha ekonomik olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir görüşüne öğretmenlerin % 81,9’u katılmıştır. Öğretmenler bu yargıya % 15,3 oranında “kısmen” katıldıklarını belirtirken, % 2,8’i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ölçme ve değerlendirmeyi belirleyen kriterler daha ekonomik olarak yeniden düzenlenmelidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve programın uygulanmasında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler programının hedeflerinde, öğrencilere hayat için gerekli olan bilgi ve becerilerin verilmesi, yaşadıkları ülkenin dünya içindeki konumu, kendi örf ve âdetlerini koruyarak; ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel konularda gelişimlerini sağlamak yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, sosyal bilgiler programının hedefler yönünden öğrencilerin seviyesine uygun olduğu, hedeflerin birbirini destekleyecek şekilde tasarlandığı görülmektedir. Öğretmenler programın genel hedeflerine ulaşıldığı konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir. Buna rağmen programda yer alan hedeflerin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olmadığı ve hedeflerin yeterli düzeyde öğrencilerin ihtiyaçlarına göre tasarlanmamış olduğu söylenebilir. Hedeflerin, ülkemiz şartları göz önünde bulundurularak daha belirgin, anlaşılır, ulaşılabilir ve daha güncel olarak yeniden düzenlenmesi gerektiği önerilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, sosyal bilgiler programının uygulama sürecinde hedeflerin gerçekleştirilmesinde güçlüklerle yol açan nedenleri; programın tam olarak tanıtılmaması, sınıfların kalabalık olması, etkinliklere verilen sürenin az olması, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin yetersiz olması şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde; uygulanmakta olan bu programın öğretmenin yükünü artırmış olmakla birlikte bir önceki programa göre uygulanmasının daha zor olduğu söylenebilir. Programa yönelik hedeflere ulaşabilmek için hizmet içi eğitim faaliyetlerinin ve ders saatlerinin artırılması önerilmektedir.

Kapsamlı yapılacak bir meslek içi eğitimi öğretmenlerin mesleki bilgiler yönünden ve alanları ile ilgili gelişmeleri öğrenmelerine yardımcı olacaktır.

Ülkemizde meslek içi eğitimin güçlükleri şunlardır:

1. Finansman yetersizliği

2.Devletin değişik kademelerinin konuyu önemsememesi ve buna uygun mevzuat değişikliğinin gerçekleştirilememesi

3. Hizmet içi eğitim faaliyetlerine özlük haklarının yansıtılmaması

4. Hizmet içi eğitim ihtiyacındaki yetersizlik

5. Hizmet içi eğitimin Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatında bir tatil olarak algılanması

6.Bakanlığın hizmet içi üniversite ve diğer akademik kuruluşlarla yeterli işbirliğini sağlamıyor olması gibi sebepler mesleki eğitimin sorunlarıdır (Ağır, 2003: 70–71).

Geleneksel eğitim yaklaşımlarında içerik tam olarak belirlenirken, yapılandırmacı eğitim yaklaşımlarında içerik tam olarak önceden belirlenmeyip, öğrencinin anlayış ve bakış açısı geliştirmesinin önemi üzerinde durulur. Geleneksel eğitim yaklaşımlarında içerik seçimi; hangi tema ve konulara önem verileceğini, hangi düzeylerde bilgi seçileceğini, böyle bir seçim için ne gibi ölçütler kullanılacağını ve seçilen içeriğin nasıl düzenleneceğini içine alır (Kısakürek, 1988:16). Yapılandırıcı eğitim yaklaşımında önemli olan bireylere “ne öğretilmelidir” sorusu değil, “nasıl öğrenir” sorusudur. Ierik, öğrenci davranışlarının düzeyini belirleyen amaçların gerçekleştirilmesinde önemli bir etkidir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, programın içeriğinin programın hedefleriyle tutarlı olduğu, programın içeriğinde bilimsel ve modern yöntemlerin esas alındığı söylenebilir. Buna rağmen programın içeriğinin günümüz koşulları için yetersiz olduğu yine araştırma bulgularına dayanılarak söylenebilir. Öğretmenler sosyal bilgiler programının içeriğinde yer alan ünitelerin kapsamının genişletilmesini ve daha çok bilgiye yer verilmesini önermektedirler.

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımıyla hazırlanmış olan sosyal bilgiler programının en önemli amaçlarından biri de öğrencilerin “öğrenmeyi öğrenmelerini” sağlamaktır. Buna dayalı olarak öğrencilere öğrenmeyi sevdirmek ve hayat boyu öğrenme isteği içinde bulunmalarını sağlamak bu programın ana hedefini belirlemektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin bu derste verilen kavramları anlayabildikleri belirtilmiş olup programda yer alan farklı disiplin alanlarının verilen konularla yeterli düzeyde işlenebildiği ifade edilmiştir. Zaman zaman toplumların gereksinimlerine göre sosyal bilgiler dersi içerisinde yeni yeni disiplinler yer alacak ya da disiplinlerin içerikteki oranı da değişebilecektir

(Acar, 2003: 38). Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin bu derse severek katıldıkları, derslerde ders kitabı haricinde farklı kaynaklar kullanılabildiği, bu derste aktif öğrenme faaliyetleri uygulanabildiği ve öğrencilerin derse aktif öğrenme faaliyetleri yapabildikleri, programın derse yönelik uygun yöntem ve tekniklerin uygulanmasında öğretmenlere yol göstermesiyle bu dersin daha kolay işlendiği söylenebilir. Buna rağmen öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde; etkinliklerde yer alan araç-gereçlere ulaşmada sorun yaşanması bu programın hedefine ulaşmada uygulama sürecinde karşılaşılan sorun olarak ortaya konabilir.

Araştırma bulgularında; uygulanmakta olan bu programda konuların azaltıldığı, programda öngörülen etkinliklerle eğitimde bütünlüğün sağlandığı görülmektedir. Programda öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayacak yöntem ve tekniklere yer verildiği söylenebilir. Öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde programın öğretmenlere bu programı nasıl uygulayacakları konusunda yol gösterdiği, programın yapılandırıcı öğretim yaklaşımını yansıttığı ileri sürülebilir. Buna karşılık öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde, programda önerilen yöntem ve teknikler için eğitimin alt yapısının yetersiz olduğu, programda esas alınan çoklu zekâ kuramının mevcut sistemde uygulanamayacağı görüşünü savunmuşlardır. Eğitim programları hazırlanırken birtakım unsurlar göz önünde bulundurulur. Bunları başlıca; toplumsal değer ve yargılar, toplumun ve bireylerin ihtiyaç ve beklentileri, konu alanları v.b. şeklinde sıralamak mümkündür (Akar, 2001:47). Araştırma sonuçlarına göre; programın toplumun sosyolojik yapısıyla uyumlu ve eğitim sistemimize uygun olmadığı ve bu programın sosyolojik, kültürel v.b. konularda toplumsal sorunlara çözüm getiremediği söylenebilir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, programda yer alan etkinliklerin öğretmenin seçimine bırakılmasını önermektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde; programın öğrencileri ezberden uzaklaştıracak şekilde tasarlandığı, sosyal bilgiler dersinin öğrenciye kazanımlar sağladığı buna rağmen etkinliklerde kullanılan araç- gereç ve gerekli ortamın sağlanamaması programın hedeflerine ulaşılmasını engellediği, sosyal bilgiler programının öğrenciyi hayata hazırlamakta yeterli olmadığı söylenebilir. Programın hedefine ulaşması için araç- gereç desteğinin sağlanması önerilmektedir.

Eğitimin önemli bir parçası olan değerlendirme, programların başarıya ulaşım ulaşılmadıklarını, öğrencilerde geliştirilmesi hedeflenen bilgi ve becerilerin gelişip gelişmediğini ve istenilen sınıf gelişiminin oluşup oluşmadığını tespit etme yönünden önemli bir yere

sahiptir. Eğitimde yapılan yatırımların (para, zaman, emek) sonucunda öğrencilerin neler kazandığını anlamının temel yolu değerlendirme sonuçlarına bakmaktır (Ayvaz, 2001:191). Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, sosyal bilgiler programının ölçme - değerlendirme ve sınav sistemi açısından sorun oluşturduğu, buna rağmen programda ölçme – değerlendirme konusunda, öğretmenlere yardımcı olacak yeterli açıklamalara yer verildiği söylenebilir. Bununla birlikte ölçme- değerlendirme kriterlerinin araç- gereç ve zaman bakımından daha ekonomik olacak şekilde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

ACAR, Remziye, (2003), *Sosyal Bilgiler Dersi İçeriğinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış YLT, Eskişehir.

AÇIKGÖZ ÜN, Kamile, (2004), *Aktif Öğrenme*, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir.

AĞIR, Ömer, (2003), *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış YLT, Erzurum

AKAR, Cüneyt, (2001), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış YLT, Afyon.

AYVAZ, Zeynep, (2001), *Eğitim Programı ve Unsurları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış YLT, Erzurum.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, (1999), *Genel Öğretim Bilgisi*, Binbaşı Yayınevi, Ankara.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve **ÇİVİ**, Cuma, (1997), *Genel Öğretim Metotları*, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul.

DEMİREL, Özcan, (2003), *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme “Öğretme Sanatı”*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

_____, (2004), *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

DOĞANAY, Ahmet, (2003), “Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi”, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ed. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek, PegemA Yayınları, Ankara, s. 265-296.

DOĞANAY, Ahmet ve **KARAKUŞ**, Mehmet, (2004), “Sosyal Bilgiler Dersinde Ne Okutulmalıdır? Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *I. Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi* (15-17 Mayıs 2003 İzmir), Tebliğler, MEB. Yayınları, Ankara.

ERDEN, Münire, (1998), *Eğitimde Program Değerlendirme*, Anı Yayıncılık, Ankara.

_____, (2000), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Alkım Yayınevi, İstanbul.

ERDEN, Münire, **AKMAN**, Yasemin, (1996), *Eğitim Psikolojisi Gelişim – Öğrenme – Öğretme*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

ERGÜN, Mustafa, (1996), *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri*, Ocak Yayınları, Ankara.

ERTÜRK, Selahattin, (1996), *Eğitimde Program Geliştirme*, Meteksan Yayınları, Ankara.

FİDAN, Nurettin ve **ERDEN**, Münire, (1994), *Eğitime Giriş*, Meteksan Yayınları, Ankara.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem. (1999), *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınları, İstanbul.

KILIÇOĞLU, Gökçe, (2007), *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış YLT, Kars.

KISAKÜREK, M. Ali, (1988), *Sosyal Bilgiler Öğretiminin Niteliği, Kapsamı ve Amaçları*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 196, Eskişehir.

KÜÇÜKAHMET, Leyla (Editör), (2001), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

ÖZTÜRK, Ebru, (2004), *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenme ve Portfolyo Değerlendirme Yaklaşımlarının Eğitim ve Sınama Durumlarına Yansımaları*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış YLT, Kars.

ÖZTÜRK, Cemil, **DURSUN**, Dilek, (Editör), (2003), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.

ÖZTÜRK, Cemil, (2005), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 4*, Sürat Yayınları, İstanbul.

_____, *İlköğretim Sosyal Bilgiler*, Sürat Yayınları, İstanbul.

PAYKOÇ, Fersun, (1991), *Tarih Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

SAFRAN, Mustafa ve **ATA**, Bahri, (2003), *Konu Alanı İnceleme Kılavuzu, Sosyal Bilgiler*, (Ed. C. Şahin), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

SÖNMEZ, Veysel, (2005), *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Öğretmen Kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara.

SÖZER, Ersan, (1998), *Bilgiler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri ve Önemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

VARIŞ, Fatma, (1996), *Eğitimde Program Geliştirme “Teori ve Teknikler*, Alkım Yayıncılık, Ankara.

VURAL, Mehmet, (2005), *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzları*, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum.

“Yeni Öğretim Programlarını Değerlendirme Raporu”,

http://programlar.meb.gov.tr/prog_giris/prog_giris_6.html

ÖZGEÇMİŞ

- 1976 Kars'ta doğdu.
- 1987 Kars Merkez Fevzi paşa İlkokulu'nu bitirdi.
- 1993 Kars Alpaslan Lisesi'nden mezun oldu.
- 1998 Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu.
- 1998 Kars Halit paşa İlköğretim Okulu'nda öğretmenliğe başladı.
- 2004 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı.

EKLER

EK-1 YENİ SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ARAŞTIRMASI

ANKET FORMU

Kıymetli Meslektaşım,

Bu anket, “İlköğretim Okullarının 4.ve 5. Sınıflarında Okutulmakta Olan Yeni Sosyal Bilgiler Programının Uygulamasında Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri” konusunda sizlerin görüş, beklenti ve önerilerinizi belirlemeyi amaçlayan bilimsel bir araştırma için düzenlenmiştir. Programın uygulayıcıları olarak sizlerin sorulara vereceğiniz samimi cevaplar bu araştırmanın amacına ulaşması ve sonuçları bakımından büyük değer arz etmektedir.

Anket dört bölümden oluşmaktadır. I.bölümde kişisel bilgileriniz, II. bölümde programın basılı hali ile ilgili görüşleriniz, III. bölümde programın uygulanmasıyla ilgili görüşleriniz, IV. bölümde ise programla ilgili düzeltme – geliştirme önerileriniz alınmak istenmektedir.

Araştırmanın gerçekleşmesine değerli görüşlerinizle katkıda bulunacağınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

Ayfer Kırtay
Kafkas Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Sosyal Bilgiler B.D
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

Aşağıdaki sorularla ilgili seçeneklerden durumunuza uygun olanı (x) işareti ile belirtiniz.

1.Mesleki kıdeminiz : 0–5 yıl 6–10 yıl
 11–15 yıl 16–20 yıl
 21 ve üstü

2.En son bitirdiğiniz eğitim programı: Eğitim Enstitüsü (2 yıllık)
 Eğitim Enstitüsü (3 yıllık)
 Fen- Edebiyat Fakültesi
 Eğitim Fakültesi
 Diğer.....

3.Branşımız: Sınıf Öğretmeni Diğer.....

II. BÖLÜM

Bu bölümde Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın kararı ile 2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilen “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı” ile ilgili görüş ve değerlendirmeleriniz alınmak istenmektedir. Her maddeye ilişkin görüşünüzü, yanda verilen; “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” yazan kutucuklardan sizin görüşünüze uygun seçeneğe “x” işareti koyarak belirtmeniz yeterli olacaktır. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

	Evet	Kısmen	Hayır
1.Sosyal bilgiler programındaki amaç ve hedefler ilköğretim çağındaki çocukların gelişim devresine uygundur.			
2.Programda belirlenen hedefler, programın içeriğiyle tutarlıdır.			
3.Programda yapılması öngörülen etkinliklerle, eğitimde bütünlüğün sağlanması gerçekleştirilmiştir.			
4.Programda kazandırılması hedeflenen beceriler öğrenci seviyesine uygundur.			
5.Programın hedefleri(kazanımlar) birbiriyle tutarlıdır.			
6.Program yapılandırmacı öğretim yaklaşımını yansıtmaktadır.			
7.Programda önerilen yöntem ve teknikler için eğitimin alt yapısı yeterlidir.			
8.Programda esas alınan çoklu zekâ kuramı, mevcut eğitim sistemiyle uygulanabilir.			
9.Programın içeriğinde modern, bilimsel yöntemler esas alınmıştır.			
10.Program toplumun sosyolojik yapısıyla uyumludur.			
11.Uygulanmakta olan programda konular azaltılmıştır.			
12.Program genel ölçme-değerlendirme ve sınav sistemi açısından sorun oluşturmaktadır.			
13.Programda yapılması gereken etkinlikler öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.			
14.Programda hedefler anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.			
15.Programın hedefleri, öğrencilerin hazır bulunuşluk (araştırma becerisi, karar verme becerisi v.b) düzeyine uygundur.			
16.Programda öğrencilerin derse aktif olarak katılmalarını sağlayacak yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.			
17.Programın hedefleri (kazanımlar) öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmıştır.			
18.Sosyal bilgiler programını oluşturan disiplinler arasında denge sağlanabilmiştir.			
19.Programda ölçme- değerlendirme konusunda, öğretmenlere yardımcı olacak yeterli açıklamalar yapılmıştır.			
20. Program öğretmenlere bu programı nasıl uygulayacakları hakkında yardımcı olabilmektedir.			
21.Programın içeriği günümüz koşulları için yetersizdir.			
22.bu program eğitim sistemimize uygundur.			
23.Bu program toplumsal problemlere (sosyolojik, kültürel v.s) çözüm getirebilir niteliktedir.			

III. BÖLÜM

Bu bölümde “Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı”nın uygulanması ile programın sağladığı kolaylık veya karşılaşılan sorunlar ile ilgili görüşleriniz alınmak istenmektedir.

Görüşünüzü en iyi yansıtan kutucuğa “x” işareti koyunuz.

	Evet	Kısmen	Hayır
1.Sosyal bilgiler programının genel hedeflerine ulaşılabilirliktedir.			
2.Sosyal bilgiler programında verilen kavramları öğrenciler anlayabilmektedir.			
3.Sosyal bilgiler dersinde öğrenciler aktif öğrenme faaliyetleri yapabilmektedir.			
4.Programın tam olarak tanıtılmaması uygulama sürecinde zorluklara neden olmaktadır.			
5.Öğrenciler bu derse seyerek katılmaktadır.			
6.Etkinliklerin tam olarak yapılabilmesi için verilen süre yeterlidir.			
7.Programın hedefleri öğrencileri ezberden uzaklaştıracak şekilde tasarlanmıştır.			
8.Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere aktif öğrenme becerisi kazandıracak yöntemler uygulanabilmektedir.			
9.Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin (eleştirel düşünme,karar verme v.b)yetersiz olması bu programın uygulamasında güçlüklerle yol açmaktadır.			
10.Uygulanmakta olan bu programda öğretmenin yükü azaltılmıştır.			
11.Programın uygulamasında güçlüklerle yol açan en önemli nedenlerden biri sınıfların kalabalık olmasıdır.			
12.Etkinliklerde kullanılan araç-gereç ve gerekli ortamın sağlanamaması programın hedefine ulaşmasını engellemektedir.			
13.Bu program, bir önceki programa göre daha fazla uygulama kolaylığına sahiptir.			
14.Programın derse yönelik uygun yöntem ve tekniklerin uygulanmasında öğretmenlere yol göstermesi bu dersin daha kolay işlenmesini sağlamıştır.			
15.Bu derste ders kitapları haricinde öğrencilerin seviyesine uygun farklı kaynaklardan yararlanılabilmektedir.			
16.Etkinliklerde yer alan araç- gereçlere ulaşmada sorun yaşanmaktadır.			
17.Programda yer alan farklı disiplin alanları, verilen konularla yeterli düzeyde işlenebilmektedir.			
18.Bu derste öğrencilere milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerler verilebilmektedir.			
19.Bu program öğrenciyi sosyal hayata hazırlamakta yeterlidir.			
20.Bu derste farklı öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleriyle her öğrenciyi ulaşılabilirliktedir.			
21.Bu ders öğrencilere bir kazanım sağlayamamaktadır.			

IV. BÖLÜM

Bu bölümde “Yeni Sosyal Bilgiler Programı”nın uygulamasında karşılaşılan problemlere yönelik düzeltme ve çözüm önerileriniz alınmak istenmektedir.

Görüşünüzü en iyi yansıtan kutucuğa “x” işareti koyunuz.

	Evet	Kısmen	Hayır
1.Sosyal bilgiler programının hedefleri (kazanımlar) daha belirgin ve anlaşılır bir şekilde yeniden düzenlenmelidir.			
2.Sosyal bilgiler programının içeriğinde yer alan ünitelerin kapsamı genişletilmelidir.			
3.Programda yer alan etkinlik sayısı öğretmenin seçimine bırakılmalıdır.			
4.Sosyal bilgiler ders saati arttırılmalıdır.			
5. Bu dersi branş öğretmenleri okutmalıdır.			
6.Programda daha çok bilgiye yer verilmelidir.			
7.Programa yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri arttırılmalıdır.			
8.Program toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yeniden hazırlanmalıdır.			
9.Programın hedefine ulaşması için araç-gereç desteği sağlanmalıdır.			
10.Programda yer alan ölçme-değerlendirme kriterleri araç-gereç ve zaman bakımından daha ekonomik olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.			
11.Program daha güncel olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.			